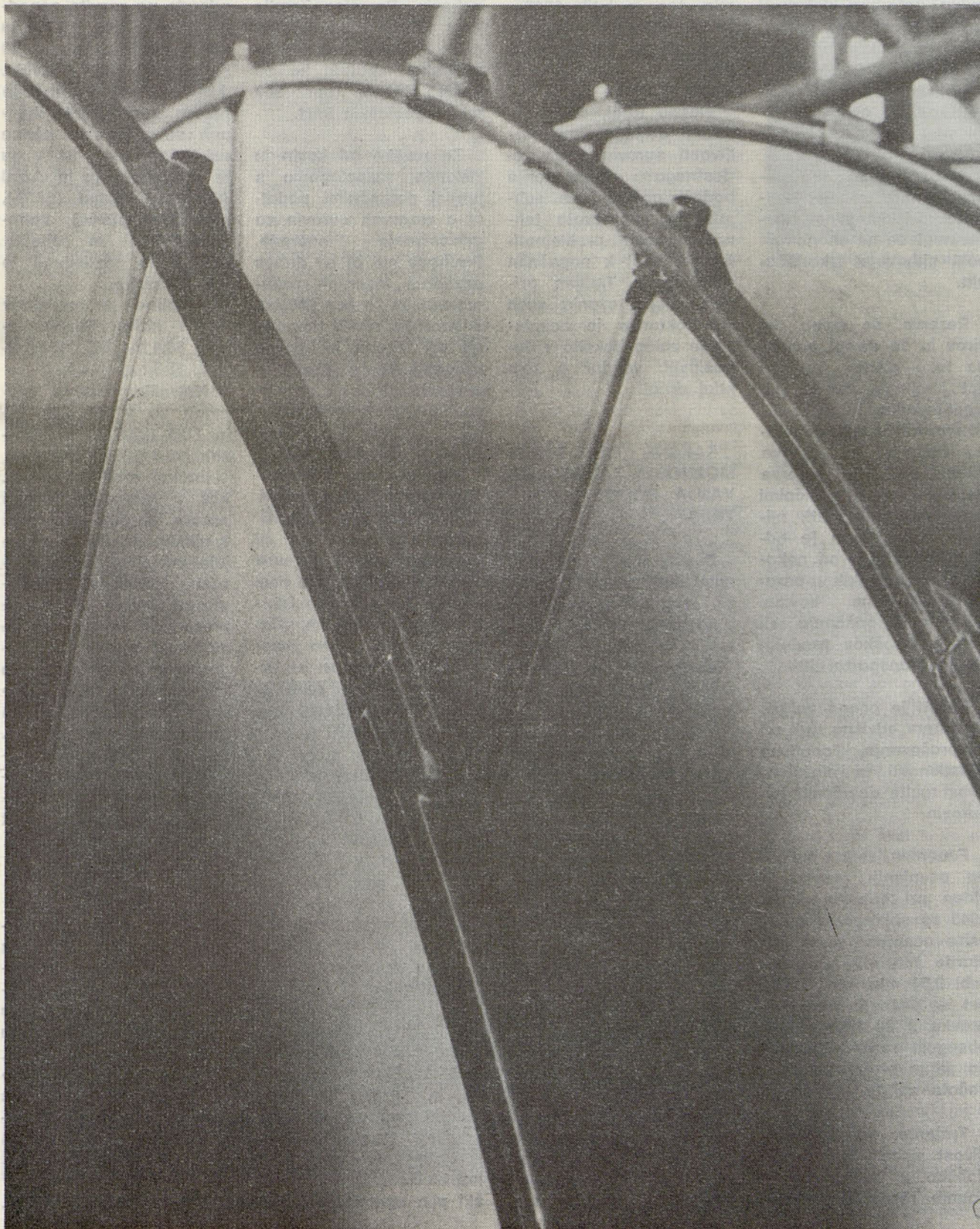

aluminij

Glasilo delovne organizacije Tovarna glinice in aluminija „Boris Kidrič“ Kidričevo

Dovolj surovin za vse?

Industrija aluminija je v zadnjih desetih letih doživela skokovit razvoj v celim svetu. Nenehno se pojavljajo nova področja uporabe aluminija, novi proizvodi, novi proizvajalci, pa tudi zmeraj novi problemi, ki čisto spreminjajo pričakovani trend razvoja.

Da bi tudi bralci »Aluminija« (oz. zaposleni v TGA), ki so sami majhen del celotnega kompleksa aluminijske industrije v svetu, dobili vsaj površen vpogled stanja in dogajanja na tem področju, smo sklenili, da pričnemo z objavljanjem člankov, z nekaterih najpomembnejših področij.

Na ta način skušamo, čeprav malo pozno, omiliti nepoznavanje sredine in okolja, v katerem, že preko 25 let, manj ali bolj uspešno delujemo.

V prvem od napovedanih člankov se bomo dotaknili osnovnega problema, s katerim se danes srečujejo tako razvite industrijske države, kot tudi nerazvite: preskrbe s surovinami. Kljub najrazličnejšim teorijam in ocenam ostaja neizpodbitna trditev, da naravne rezerve niso neizčrpne. Kako dolgo bodo torej na razpolago najvažnejše industrijske surovine?

OSNOVNE TEZE

»Pri pričakovanem povečanju porabe, bo večji (Nadaljevanje na 2. str.)

Filter

Dovolj surovin za vse?

(Nadaljevanje s 1. str.)

na danes najvažnejših surovin v cca 100 letih postala ekstremno draga in to kljub upoštevanju optimističnih napovedi glede novih najdišč, tehničnega napredka, razvoja predelave odpadkov in optimalne izkoriščenosti vseh surovin za najustreznejša področja uporabe.

Ta teza v študiji »Meje rasti«, ki jo je izdal tako imenovani »Rimski klub« (Club of Rome) leta 1972, je vzbudila nemalo pozornosti v vsem svetu. Sledeče študije so vsebovale podobne trditve in prinašale, da še pred kratkim neverjetno pesimistične izračune o trajanju razpoložljivosti nekaterih najvažnejših surovin. Obenem so se ponovno predramili »preroki« konca industrijske družbe, pa tudi pri potrošnikih so bili opazni znaki psihoze skorajšnjega pomanjkanja. Naftna kriza v letu 1973 je le še utrdila prepričanje o pravilnosti teh »mračnih« napovedi. Eden izmed osnovnih vzrokov za takšne napovedi je vsekakor nenehno rastoča poraba industrijskih surovin.

Tako je bilo leta 1951 načrpano 0,58 milijarde ton nafte, leta 1966 1,66 mrd. ton, leta 1977 pa že 3,025 mrd. ton. Podobne stopnje rasti so vidne tudi pri nekaterih kovinah. Leta 1951 je znašala proizvodnja bakra 2,7 milijona ton, leta 1966 že 5,2 mio. ton, leta 1977 pa cca 8 mio. ton. Pri cinku znašajo ustrezni podatki 4,5 mio. ton v letu 1951, 4,5 mio. ton v letu 1966 in 6,3 mio. ton v letu 1977. Pretežni del surovin se porabi v industrijsko razvitih državah, saj je poraba kovin (razen železa) v državah v razvoju pod 10 odst. svetovne porabe. Toda, danes živi več kot polovica svetovnega prebivalstva v deželah v razvoju. Ob predpostavki, da se bo

število prebivalcev našega planeta v naslednjih 100 letih potrojilo, bo delež dežel v razvoju v celotnem številu prebivalstva znašal med 70 in 75 odst. Bodoča poraba energije in surovin bo tako močno odvisna predvsem od teh držav. Imajo pesimisti vendarle prav? Je konec rasti zaradi pomanjkanja surovin res neizbežen?

DEFINICIJA POJMOV

Za kakršnokoli opisovanje sedanje in predvidene razpoložljivosti surovin je nujno potrebno definirati nekatere osnovne pojme. Ti so mnogokrat napačno interpretirani, kar vodi do popolnoma zgrešenih zaključkov. Ti osnovni pojmi so:

Viri (resursi) s katerimi označujemo ugotovljene in domnevne zaloge, neglede na ekonomičnost njihovega izkoriščanja.

Rezerve, so samo del virov in so dovolj poznane tako glede količine kot kvalitete, ter je, ob upoštevanju bodočih ekonomskih razmer, realno računati na njihovo izkoriščanje. Te rezerve so označene z različnimi stopnjami sigurnosti, njihova velikost pa je odvisna predvsem od nekaterih ekonomskih parametrov: cene kovine, stroškov izkoriščanja teh rezerv, stroškov predelave in transporta, itd.

Hkrati je ocena velikosti rezerv odvisna tudi od povpraševanja, cenovne elastičnosti in možnosti substitucije določenih surovin.

Fenomen, vedno na novo ocenjenih rezerv, je viden pri boksitu: leta 1945 so bile rezerve boksita ocenjene na 1 milijardo ton, ob letni porabi 0,84 mio. ton. Trideset let pozneje imamo opravka s 30 krat večjim obsegom rezerv, medtem ko se je proizvodnja povečala za 19 krat.

Trajanje, oz. razpoložljivost poznanih rezerv dobimo z deljenjem poznanih rezerv s količino

letne porabe. Pri tem se običajno predpostavlja enak obseg izkoriščanja pri konstantnih zalogah, nekateri izračuni pa upoštevajo tudi predvideno rast proizvodnje. Seveda se pri teh ocenah mnogokrat pozablja, da je ugotavljanje rezerv povezano z izredno visokimi stroški. Podjetja, ki običajno planirajo 20 do 40 let vnaprej, niso pripravljena financirati raziskav za ugotavljanje rezerv, ki naj bi se uporabljale šele po tem času. To je npr. pri bakru: sigurne rezerve bakra so bile v letu 1946 ocenjene na 110 mio. ton, v letih 1946—1974 pa je znašala proizvodnja že 116,5 mio. ton.

Vidimo torej, da je izračun trajanja razpoložljivosti surovin, brez zadostnega upoštevanja bodoče porabe, cen, substitucije in razvoja tehnologije zelo problematičen in vodi k napačnim zaključkom. Tipičen primer neupoštevanja vseh teh faktorjev je ocenjevanje zalog boksita v Jugoslaviji, vendar o tem kdaj drugič.

KAKŠNE SO TOREJ MOŽNOSTI ZADOVOLJEVANJA BODOČIH POTREB?

Devet elementov, med njimi tudi aluminij, železo, magnezij in titan, predstavlja 99 odst. sestave zemeljske skorje. Nekaterne važne kovine, kot npr. baker, svinec in cink, pa najdemo le v koncentracijah 50, 13, oz. 80 gramov na tono kamnine. Teoretičen izračun vsebnosti bakra (do globine 1000 m) v zemeljski skorji vodi do številke, ki je 50.000 krat večja od danes poznanih rezerv. Podobni so izračuni tudi pri ostalih kovinah. Toda popolnoma iluzorno je razmišljanje o možnosti pridobivanja kovin iz vseh kamnin. Največjo oviro predstavlja poraba energije za izkop in predelavo ogromnih količin kamnin (pri bakru bi bilo potrebno namesto danes običajnih 200 ton rude, za eno tono kovine, predelati kar 25.000 ton kamnin). Ob tem je potrebno upo-

štetati še nemajhne ekološke probleme z izkopom in prevozom tako ogromnih količin materiala.

Ostajamo torej pri poznanih rezervah rud. Te so po cenah pred 30 leti zadoščale za 20 do 40 kratno količino takratne letne porabe. Tudi danes se to razmerje kljub rastoči porabi ni spremenilo. Ne obstaja nikakršen, dovolj strokovno podprt, ugovor proti predpostavki, da v bodoče ne bi bilo možno odkriti zadostnih količin rezerv surovin za proizvodnjo kovin in nekovin. Površina Zemlje je v pravem pomenu besede raziskana samo površinsko, medtem ko za večje globine (npr. 300 m) ni geoloških kart.

Za razliko od kovin in nekovin, razpolagamo s precej natančnimi podatki o rezervah surovin za pridobivanje energije. Premoga naj bi ob danes poznanih rezervah zadoščalo še za cca 190 let. Z uporabo novih tehnologij pri izkopu je možno računati še na izkoriščanje dela virov, ki so danes praktično nedostopni.

Mnogo manj optimistične so napovedi pri nafti. Kljub različnim spremenjajočim ocenam, naj bi danes poznane rezerve zadoščale samo za cca. 35 let. Z možnostjo izkoriščanja novih virov (Severno morje, Južna Amerika, Kitajska), pa se lahko ta ocena podvoji. Kljub temu je meja več kot opazna.

Tudi uporaba urana ima svoje meje ob koncu tega stoletja. Če bo uspelo izboljšati nizek izkoristek urana v današnjih reaktorjih, uporabiti rude z nizko vsebnostjo urana in del urana zamenjati s torijem, se bo napovedanemu pomanjkanju možno izogniti, oz. ga odložiti.

Na osnovi takšnih ocen, raste pomen raziskovanja uporabe alternativnih virov energije, predvsem sončne in geotermalne. Po letu 2000, naj bi se nafta in zemeljski plin uporabljala pred-

vsem kot surovini v kemijski industriji, potrebe po energiji pa naj bi pokrival predvsem premog in energija iz atomskih central.

MOŽNOST OSKRBE S SUROVINAMI

Dosedaj je bilo govora predvsem o obsegu rezerv surovin. Toda le malo je danes držav, ki razpolagajo s celotnim spektrom surovin v takšnih količinah, ki bi zadoštile vse potrebe. Rezerve 45 najvažnejših mineralnih surovin so razdeljene tako: cca. 41 % odpade na razvite zapadne države, cca. 30 % na SZ in Kitajsko in cca. 29 % na države v razvoju. Ekstremne koncentracije rezerv v nekaterih državah so predvsem očitne pri kromu (cca. 94 % ga je v Zimbabveju in Južni Afriki) in platinu (98 %), molibdena (75 %), vanadija (95 %) in azbesta (73 %) so razdeljene le na tri države.

Podobna je razdelitev rezerv nafte: Bližnji Vzhod 56,4 %, SZ in Kitajska 15,5 %.

Največje rezerve premoga so v SZ (49,4 %) in ZDA (23,8 %) in Kitajski (15,3 %).

Enako velike razlike, kot v razprostranjenosti rezerv surovin, so tudi v njihovi porabi, ki pogosto je večja ali manjša uvozno odvisnost posameznih držav. Tako ne preseneča dejstvo, da so možnosti in riziki, pri zagotavljanju sigurnih in kontinuiranih dobav surovin v posameznih državah porabnicah, zelo različne. Toda še nikoli niso napori za zagotovitev zadostnih količin surovin dosegli takšnih dimenzij kot dandanes.

ZAKLJUČEK

Brez upoštevanja energijskih surovin vidimo, da problemi oskrbe s surovinami, ki smo jim priča, niso toliko posledica samovoljnega omejevanja njihove razpoložljivosti. Surovine so tako postale eno izmed učinkovitih sredstev za doseg različnih, ne le ekonomskih ciljev.

T. D.

Problem, ki je vreden razmišljanja

Pod gornjim naslovom bi lahko obravnavali marsikateri problem, ki je danes prisoten vsepovsod. Toda lotimo se tistega, ki je nedvomno v tem času najbolj prisoten, čeprav ne rečem že prav kritičen v nekaterih TOZD. Seveda gre v tem sestavku vse po vrsti brez panike in brez kakršnegakoli natolčevanja, saj smo prav temu problemu nenehne priče.

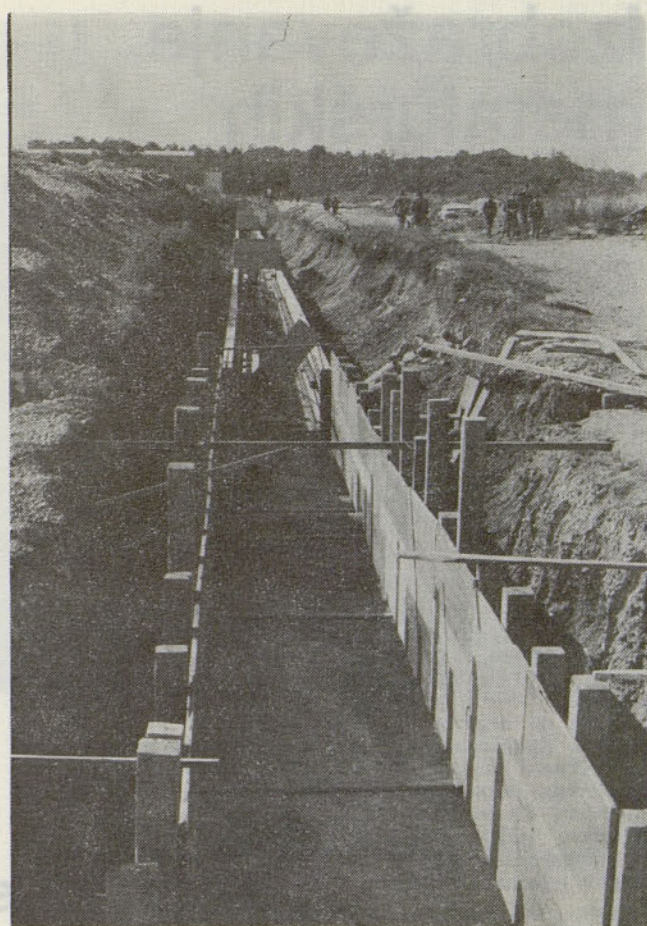
Gre za zasedbo delovnih mest oz. za to, da je precej nezasedenih delovnih mest oz. je v nekaterih izmenah takšna zasedba, da se resno postavlja vprašanje normalnega poteka proizvodnje. Ker zadeva ni nova in nam je prav vsem skupaj še kako dobro poznana, naj kar povem, da gre za to, da v nekaterih proizvodnih TOZD vsebolj primanjuje delovne sile, o čemer še najbolj govorijo in vse to potrjujejo mnogi razpisi po dnevnem časopisu in radiu ter pozivi, da se lahko javijo zainteresirani za zaposlitev v TGA kar v kadrovske socialni službi. Toda naj samo ponovim že poudarjeno tezo, da ne gre za kakršnokoli psihozo ali natolčevanje, ampak za čimhitrejšo ukrepanje ter rešitev neljubega stanja, ki morda ni niti edino le pri nas — toda govorimo ter pišemo o sebi in našem stanju. Vsi, ki smo že leta in leta zaposleni v tej tovarni se staramo in bližamo času, ko

bo potrebno predati delovna mesta mlajšim delavcem, novim bodočim kadrom! Toda katerim?

In sedaj morda k bolj nujnemu vprašanju in poznejšemu odgovoru, ki bi naj v celoti skušal razkriti skrivnost (ki seveda sploh ni nobena skrivnost) pričujočega problema. Da so naši osebni dohodki, glede na precej težke pogoje dela, prilično nižji od mnogih drugih delovnih organizacij v naši občini brez dvoma ni prav nobena skrivnost, saj so nam ali na razpolago v raznih materialih taki podatki, pa tudi razgovor s tistimi delavci, ki so bili v naši DO pa so odšli iz tovarne prav zaradi tega, ker so kljub mnogo boljšim pogojem dela dobili boljši osebni dohodek, kot za svoje delo v naši tovarni na mnogo slabših delovnih mestih oziroma slabših pogojev dela. Nihče ne more zanikati dejstva, da so nam delavci vsebolj nujno potrebni, pa se tudi prijavljajo in pridejo, toda le za kratek čas, le toliko, da kar hitro ugotovijo, kakšni so delovni pogoji in plača, potem pa ga na isto hitri način zopet popihajo drugam. Sam osebno sem dobil v svojo izmeno delavce, ki so kar hitro povedali, da za tako plačo v takih pogojih sploh ne mislijo delati in to tudi potrdili z odhodom v drugo delovno organizacijo. To žalostno, žal pa resnično dejstvo

vo nas bo vsekakor moralo čimprej privedi do razmišljanja, ki pa ne bi smelo biti prepozno. Komu služijo radijski pozivi, da TGA sprejema nove delavce (predvsem za delo v elektrolizi) s tako in tako plačo, če pa se pozneje dogajajo kaj čudne stvari in taki delavci (če sploh pridejo) kaj hitro spet odidejo. Seveda problem pomanjkanja delavcev ni le v TOZD Predelava aluminija in Proizvodnja aluminija, ampak tudi v TOZD Tovarna glinice in morda še kje. Povsem sigurno in jasno je v tem trenutku le to, da bomo kaj hitro morali ukrepati po že znani ugotovitvi, da je prav nagrajevanje po vloženem delu vedno prisotno, nič pa skoraj ni ukrenjeno v tej smeri. Verjetno ni kaj dovolj časa za razmišljanje o tem ali je delavec resnično za svoje opravljeno delo ter vložen trud tudi resnično dovoljno nagrajen! Še veliko bolj pa bo potrebno razmišljati tudi o bodočnosti, kajti povsem zanesljivo so časi, ko so delavci čakali pred upravnim poslopjem, da bi dobili zaposlitev, že zelo davno pozabljena preteklost. uo-n jneizhodomh rdgovc S tem ni seveda rečeno, da ne bi bilo delavcev — vendar le za ustrezno plačilo za vložen trud, toda generacija, ki je pričela v času pričetka obratovanja tovarne (nekateri že tudi v času izgradnje) se stara in se tudi pripravlja na verjetno povsem zasluženo pokoj. Nihče nikjer ni nenadomestljiv in bo tudi nam potrebno predati svoja delovna mesta drugim novim kadrom. Toda katerim, če bo šlo tako naprej?

Vsi tisti, ki smo v naši delovni organizaciji že od samega pričetka obratovanja najbolj dobro vemo kak-

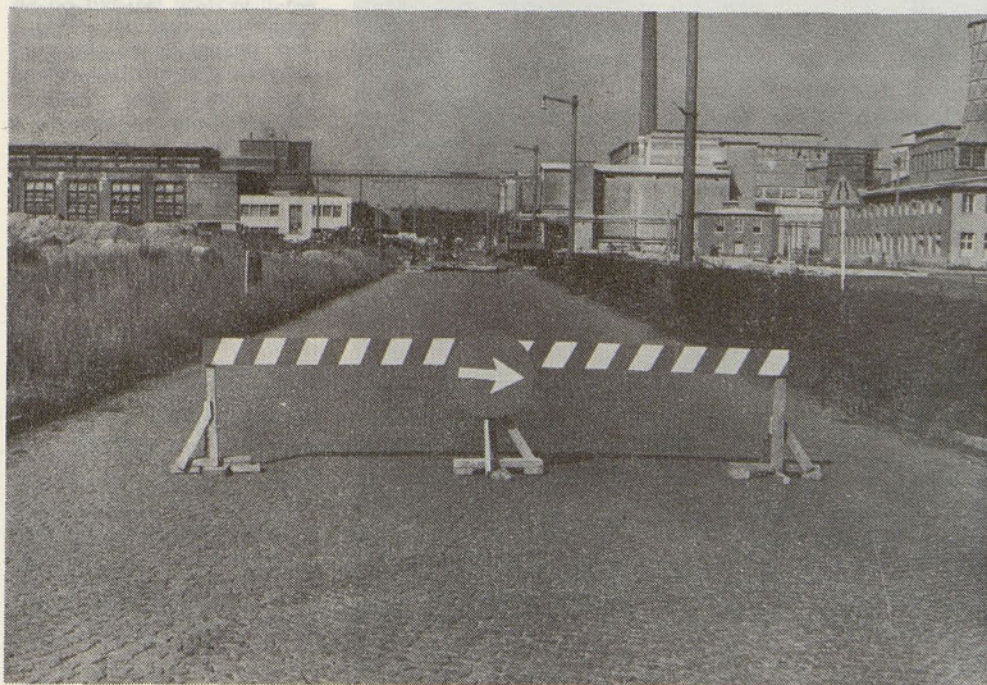
Kanal (gradnja nove livarne)

šno fizično delo smo opravljali, pa nismo nikoli niti pomislili, da bi odšli drugam (čeprav smo takrat še bili mladi) kot se to dogaja v sedanjem času, ko mladi nikakor ne razumejo ali nočajo, da je potrebno prijeti za vsako delo, pa čeprav tudi v zastareli tehnologiji in starim pogonskim napravam. Iz nekega kar precej fizičnega dela nam je s skupnimi močmi uspelo nekatere obrate avtomatizirati ali vsaj delno ter tako olajšati delo. Toda nobena, še tako popolna avtomatizacija (te sicer žal pri nas ni), ne more nikoli nadomestiti pridnih delavčevih rok. Zato tudi v bodoče naj bo in mora biti osnovna naloga vseh nas, da je potrebno razmišljati o problemu delavca na delovnem mestu vedno in povsod in da je prav delavec tisti ki je nosilec vsega naprednega.

Naša razmišljanja o tem aktualnem vprašanju pa so največkrat celo usmerjena v napačno smer, ker kaj radi pozabljamo na to, da smo pred našo socialistično samoupravno družbo vsi skupaj dolžni in tudi odgovorni za naše delo in za skupno reševanje prisotnih problemov, ki niso, kot sami vemo in vidimo niti malo lahki.

Če bomo v bodoče hoteli nekoliko bolj smelo zazreti v prihodnost v naši delovni

organizaciji, potem bomo morali še marsikaj rešiti v smeri izboljšanja delovnih pogojev, ureditvi proizvodnih naprav in seveda tudi ustreznem nagrajevanju in pritegnitvi delavcev v izobraževanje ter pridobivanje ustreznih usposobljenosti na delovnem mestu, kajti tudi v tej smeri lahko prav v naših proizvodnih obratih opazimo precej nezainteresiranosti za tak način usposabljanja ker nimajo prave garancije, da bodo pozneje za svoje opravljeno delo tudi ustrezno nagrajeni. Če se bomo vsi skupaj od sindikalne organizacije, ZK in mladinske organizacije oz. skratka rečeno DPO, zavzeli za smotrno in pravično rešitev nastalih problemov, potem ne bo potrebno govoriti kot piše v naslovu sestavka, da bi bilo potrebno razmišljati o nekih problemih, kajti dejali bomo, problem, ki ni več vreden razmišljanja je uspešno rešen. Odločni smo, da z dobrim in vestnim delom tudi vsi skupaj pomagamo pri stabilizaciji našega gospodarstva, toda tudi naše vloženo delo naj bo ustrezno in pravično cenjeno!

Obvezna smer (gradnja nove livarne)

Izobraževanje metalurških tehnikov

IDEJA O IZOBRAŽEVANJU METALURŠKIH TEHNIKOV V CENTRU SREDNJEGA USMERJENEGA IZOBRAŽEVANJA V PTUJU SE JE URESNIČILA

V prvi razred se je vpisalo 38 učencev, od tega je 20 štipendistov TGA, ki bodo lahko že čez štiri leta svoje znanje koristno uporabljali pri delu v naši tovarni.

O izobraževanju metalurških tehnikov smo obširno pisali v aprilski številki Aluminija, pa tudi o pripravah za novi oddelek pri CSUI, zato sem tokrat pripravila le zapis iz razgovora s tovarišico Hlupičevo, direktorico Centra srednjega usmerjenega izobraževanja in tovarišem Cimermanom, direktorjem TOZD kovinarska in kmetijska šola, kamor sedi tudi metalurški oddelek.

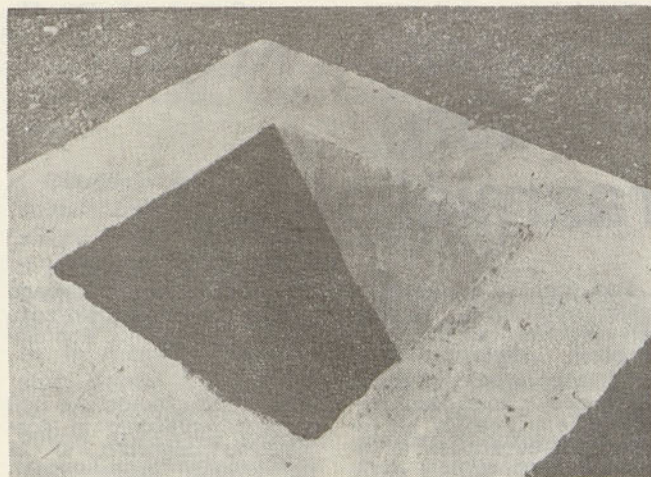
»Pobudo, ki je prišla iz sozda, še bolje rečeno prav iz TGA, smo na CSUI z veseljem sprejeli in takoj začeli s pripravami za novi oddelek, saj smo videli prav tu tisto idealno rešitev za povezovanje šole z delovno organizacijo. Pot smo si utirali skupno z obema delovnima organizacijama (TGA in Impol) in tako nam ni bilo niti preveč težko priti do verifikacije, saj

smo imeli tudi vso podporo družbenopolitičnih organizacij v naši občini«, je povedala tovarišica Hlupičeva.

»Verifikacijski postopek je bil izveden 10. 7. 1980 in komisija je ugotovila, da obstajajo pogoji za delo metalurško tehniške šole, zato bomo pričeli s poukom že to jesen in upam, da bomo do konca septembra odpravili tudi nekatere pomanjkljivosti. Priporočilo komisije je, da bi predavatelji, ki bodo sodelovali kot

zunanji sodelavci opravili dodatne izpite iz pedagogike, psihologije, didaktike in metodike. Prav tako, moramo zaposliti le predavatelje z visoko izobrazbo. Izobraževanje metalurškega tehnika je precej zahtevno, morda je nekatere učence zamikal naziv tehnik. Mislim, da zahteva ogromno smisla za logično mišljenje za tehnično mišljenje, če bi se lahko tako izrazil,« je povedal tov. CIMERMAN, direktor TOZD Kovinarska in kmetijska šola.

»Prostorsko in kadrovsko še nismo tako obremenjeni in kar bo šlo. Predavatelje za splošne predmete imamo v šoli, za strokovne predmete pa smo se že dogovorili s TGA, da bosta za začetek predavala dva diplomirana inženirja. To bi bil nazadnje tudi smisel šolanja, da bi strokovnjaki iz tovarne prevzeli te predmete, saj bomo šolali kader, ki ga bo rabila tovarna. Idealno bi bilo, da bi lahko ti predavatelji, med

Temelj

delovnim časom seveda, predavali na šoli in bi se jim štelo to v redni delovni čas. Takega dogovora pa še zaenkrat nimamo.

Razpisali smo 32 prostih mest, prijavilo pa se je 38 učencev z raznolikim učenim uspehom — od zadostnih in vse do odličnih. Učenci prihajajo iz ptujske in ormoške občine, dva sta tudi iz Slovenske Bistrice. Največ jih je seveda iz okolice. Kidričevska osnovna šola je prijavila 5 učencev, hajdinska 4, potem sledi osnovna šola Majšperk itd.

Za začetek smo se odločili za šolanje metalurških tehnikov. To je srednja tehniška šola in učenec dobi na koncu naziv metalurški tehnik. Kasneje bomo šolali tudi livarje oz. kader od manj zahtevnih do najzahtevnejših nalog v združenem delu.

Predmetnik zajema vse predmete, ki jih imajo ostale srednje tehniške šole in seveda še strokovne predmete, pri katerih je večji poudarek na barvni metalurgiji. V severovzhodnem delu Slovenije je okrog 9000 delavcev zaposlenih v barvni metalurgiji in tako je izobraževanje na šoli upravičeno.

Veliko interesa za šolo v našem centru so pokazale tudi nekatere delovne organizacije iz mariborskega območja: TAM, Livarna, ATMOS Hoče, METALPLAS Ruše in seveda AGIS iz Ptuja. Kljub temu pa nobena delovna organizacija, razen TGA, ni razpisala štipendij. TGA je za prvi letnik razpisala 20 štipendij.

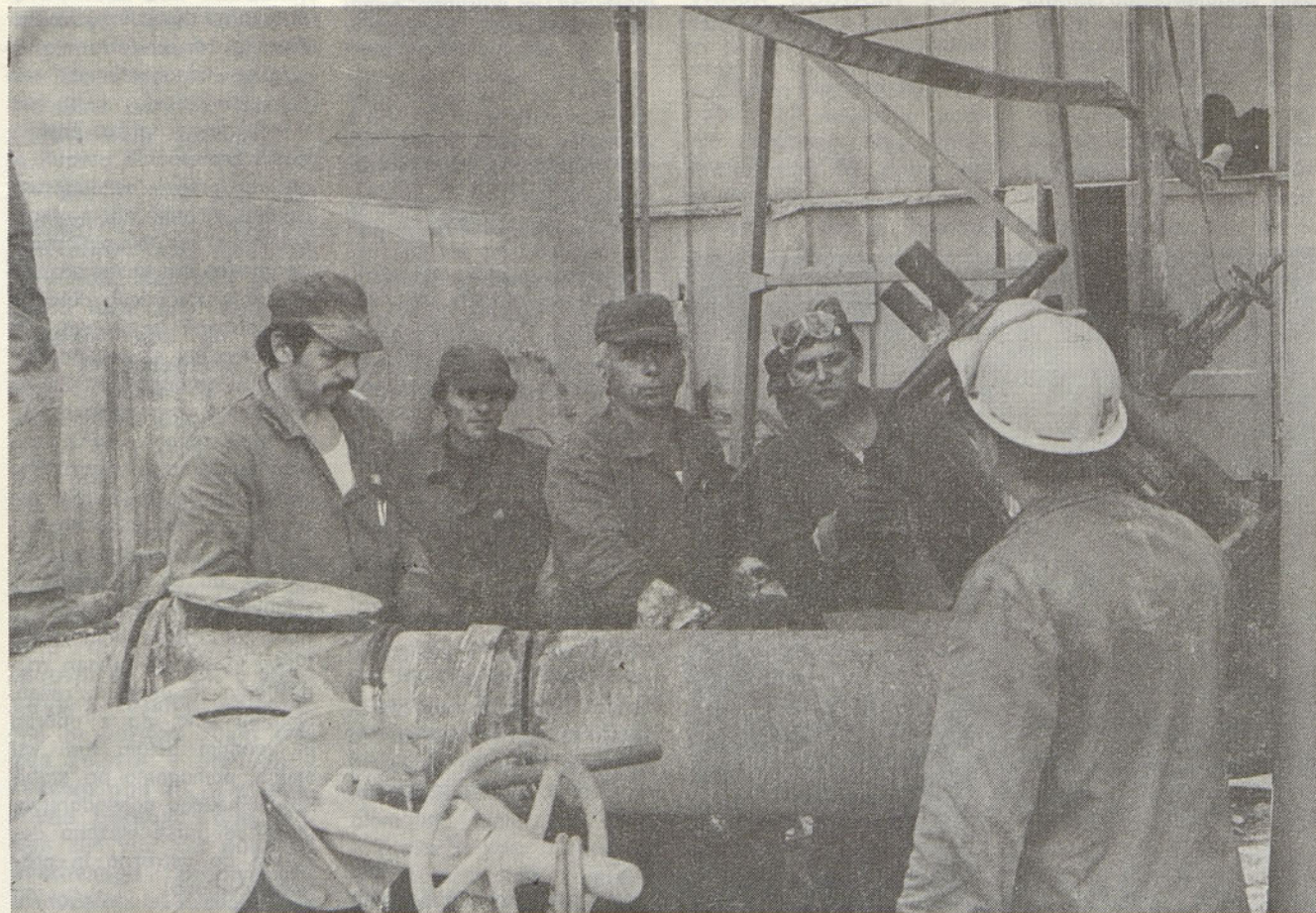
Splošne predmete bodo učenci poslušali v centru, vaje in prakso pa bodo opravili v delovni organizaciji. Npr. vaje iz kemije bodo imeli v Kidričevem, v obliki seminarских ur, po dva do tri dni letno, delno pa tudi vaje iz metalografije, preizkave materiala v 3. in 4. letniku. V delovni organizaciji TAM pa bomo organizirali vaje za pripravo sive litine. Veliko nam bo pomagala mariborska strojna in elektrotehniška šola, ki ima dobro opremljene delavnice. V 1. letniku bo potekal praktični pouk v celoti v delavnicah kovinarske šole, določen del programa pa kasneje v organizacijah združenega dela. Proizvodna praksa bo organizirana v OZD 3 krat po 120 ur v vseh letih, seveda jo bo opravil vsak štipendist v svoji delovni organizaciji.

V glavnem smo za začetek kar dobro pripravljeni, edini problem je oprema, saj bomo morali znatno opremiti kabinete za strokovno tehnične predmete in praktični pouk. To pa ne bomo zmogli sami, ampak le s pomočjo organizacij združenega dela. TGA nam je že obljubila to materialno pomoč, nekaj pa bo prispevala tudi posebna izobraževalna skupnost.»

Naši petdesetletniki

V septembru so praznovali petdeseti rojstni dan naši sodelavci: Peter Kolarič, Mihael Šamperl in Avgust Vrečko. Franc Jakob pa je 18. 9. 1980 praznoval 60 letnico. V tozdu Proizvodnja aluminija sta praznovala Franc Ozmec in Aleksander Blaž. V tozdu Predelava aluminija Martinčič Ciril, v tozdu LLBK Trbovlje Cilka Vrtovšek, v tozdu Vzdrževanje Mirko Zaspan in Franc Tomažič, v tozdu Promet pa Silvo Fijavž.

Vsem iskreno čestitamo in želimo še veliko zadovoljnih let pri delu in v družinskem krogu.

Ideja, ki jo je treba uresničiti

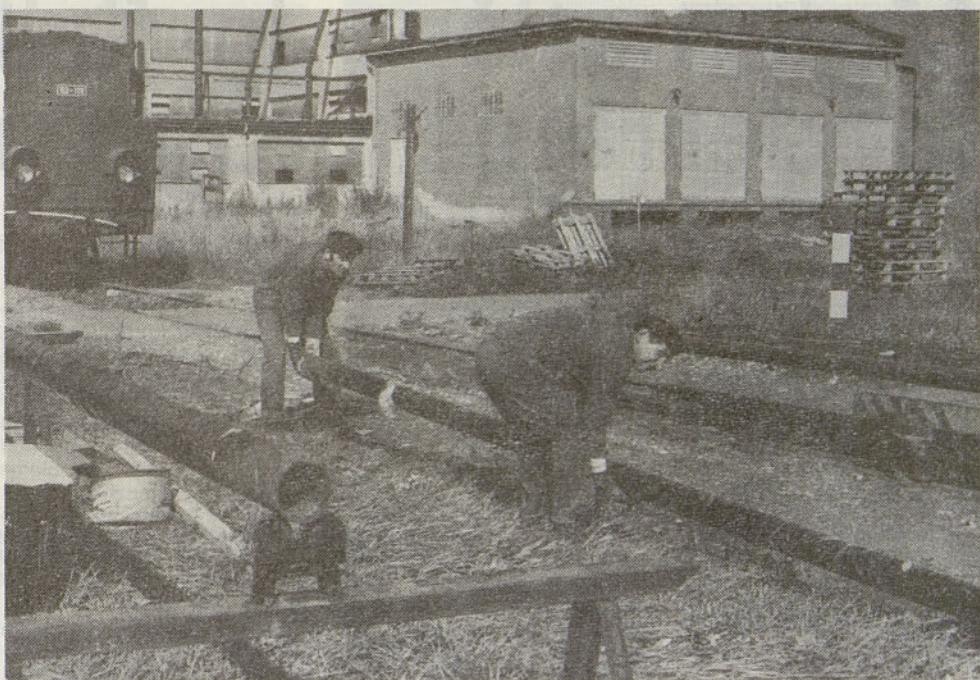
Ideja, o kateri nameravam v nekaj naslednjih vrsticah spregovoriti, ni niti malo nova, saj je sodelovanje ali bolje rečeno dopisovanje v našem tovarniškem glasilu še vedno preozko ter zaradi tega tudi precej manj kvalitetno, kot bi lahko bilo ob večjem krogu rednih in občasnih dopisnikov iz vseh TOZD in DSSS. Ko sem ob predaji dolžnosti odgovornega urednika predajal dolžnost novi — sedanjemu odgovornemu uredniku tovarišču Veri Peklarijevi, sva se med drugim pogovarjala tudi o nadaljnjem sodelovanju in dopisovanju ter seveda še predvsem o možnostih za še večji krog dopisnikov, ki bi jih bilo potrebno pritegniti k temu delu. Honorar res ni preveč spodbuden, pa vendar le menim, da to ne sme biti osnovna ovira, saj se s spoznavanjem medsebojnih problemov v naših TOZD ter DSSS da urediti marsikaj in zadeve veliko bolje ustrezno in skupno reševati.

Krog dopisnikov se je nekoliko izboljšal, samo to še zdaleč ni tisto, kar si želimo in kar bi ogromno doprineslo k kvaliteti našega internega glasila. Vsi ti novi sodelavci, ki že sodelujejo in ki se bodo še počasi pojavljali, pa naj bodo vsem le dokaz, da se mnogo tistega, kar nekdo zna dobro povedati, da dobro tudi prenesti na papir in tako omogočiti širokemu krogu bralcev, da se tudi oni seznani z določeno problematiko, uspehi pa tudi včasih morebitni neuspehi, saj so nam vsem uspehi še kako dragoceni, da pa tudi pri določenih neuspehih moramo biti enotni in s skupnimi močmi prebroditi določena krizna obdobja.

Mislim, da vsi tisti, ki menijo, da je za tak način dopisovanja potreben ne vem kakšen talent, nimajo prav, ker v tem primeru sploh ne gre za kvalificirane novinarje ter dopisnike, ampak za skupno urejanje glasila v neki delovni organizaciji, ki je namenjeno izključno notranji problematiki, ki se mora obravnavati, čeprav je mesto tudi za še nekatere aktualne sestavke iz krajevne skupnosti, občine in republike, če le-ti predstavljajo še poseben pomen za delovno organizacijo. Prepričan sem, da se boste z menoj popolnoma strinjali, ko menim, da je v našem glasilu mnogo premalo ali skoraj nič stavkov iz dela naših osnovnih organizacij sindikata, tovarniške konference sindikata, osnovnih

organizacij ZK, ki bi prav skupaj z osnovno organizacijo morali veliko bolj aktivno vključevati v razpravo o večkrat težkih problemih v TOZD predvsem v proizvodnji in podobno. Nekdo bo porekel, saj smo vsi člani sindikata pa naj ne bi potem omenjali le OOS, toda prav v OOS si že pri samem konstituiranju morajo najti tudi takega člana, ki bo občasno kaj napisal o delu določene OOS, seveda predvsem o tistih najbolj zanimivih dogodkih, ki so vsak dan prisotni pri našem delu, kakor tudi pri opravljanju raznih drugih samoupravnih in družbenopolitičnih dolžnosti. Večkrat je potrebno vzeti v roke tudi Delavsko enotnost, kar še posebej velja za vse poverjenike, katero pa največkrat tudi nedotaknjeno pustijo na tem ali drugem mestu v obratu. Opazili bi namreč kakšna posebna pozornost se posveča prav internim tovarniškim glasilom in seveda informiranju nasploh, ki mora biti hitro, objektivno ter seveda na tak način tudi uspešno in koristno. Nesporno je dejstvo, da si naša odgovorna urednica prizadeva pritegniti takemu delu pri oblikovanju našega glasila čim širši krog naših članov delovne skupnosti, vendar pa ne bo dovolj uspeha, če pri tem ne bo tudi naše vsestranske pomoči. Tudi same Novice so v glavnem naletele na ugoden odmev in so jih bralci (vsaj tisti, ki jih še zanimajo dogodki v tovarni) tudi sprejeli kot način hitrega ter dobrega obveščanja, saj prav take ozke, vendar pa razumljive in privlačne vse itzhaniisivistae čšhei vm sti iz naših TOZD, DSSS, TKS, ZK in podobno mnogokrat demantirajo razne govorice, ki krožijo med TOZD in DSSS ter predvsem najbolj nevernim Tomažem pokažejo pravo luč tega ali onega problema. Seveda pa naj nihče ne misli, da je s tem vse urejeno in na tekočem, žal bo še potrebno mnogo prizadevanj za dobro obveščanje o kateri moramo vedno govoriti, največ pa bi lahko pripomogli tudi tisti, ki bi naj po službeni dolžnosti morali članom kolektiva kaj več poročati. Tovariš Janez Sukič — vodja proizvodnje v TOZD Tovarna glinice je v prejšnji številki lepo opisal o zeolitih in kaj to sploh je, upajmo, da se bo s takimi in podobnimi strokovnimi sestavki še oglasil, dobro pa bi bilo, če bi ga posnemali še nekateri drugi. Upajmo da bo tudi tukaj le steklo v pozitivno smer!

France Meško

Cevi

Po-vratna informacija

V sredo, 30. julija 1980, je bila 41. seja zbora združenega dela Skupščine SR Slovenije. Deveta točka dnevnega reda je bila OSNUTEK DOGOVORA O TEMELJIH DRUŽBENEGA PLANA SR SLOVENIJE ZA OBDOBJE 1981—1985. Besedilo osnutka dogovora je bilo objavljeno v prilogi Poročevalca št. VII, od 30. 6. 1980.

SOZD Unial je pri obravnavi besedila osnutka dogovora ugotavljal, da obstajajo nekatera določila, za katera meni, da bi jih bilo treba dopolniti oz. spremeniti. Tako je v zvezi tega potekala aktivnost v delovnih organizacijah Impol in TGA. To aktivnost je koordiniral SOZD Unial.

Kot republiški delegat sem se udeležil v razpravi na seji republiške skupščine z naslednjo vsebino (tukaj bom podal kratke izvirne iz moje razprave):

Zbor združenega dela Skupščine občine Ptuj je na seji, dne 28. julija 1980, obravnaval Osnutek dogovora o temeljih družbenega plana SR Slovenije za obdobje 1981—1985 in nanj sprejel prva stališča in ocene, ki jih po sklepu zbora posredujemo republiški Skupščini.

V poglavju V: Konkretna naloga prestrukturiranja, je dano v 53. členu ustrezno mesto proizvodnji primarne aluminija, ki je v skladu s potrebami predelovalcev aluminija v Sloveniji. Temu ustrezno pa ni podano pojasnilo o aluminiju v Obrazložitvi osnutka dogovora o temeljih družbenega plana SR Slovenije 1981—1985. V tem pojasnilu je aluminij izjemno kritično obravnavan za razliko od pojasnil k drugim panogam, kar bi lahko pomenilo, da se daje negativno stališče do razvoja SOZD Unial in celotni panogi barvne metalurgije.

SOZD Unial je neustrezno pojasnilo reagiral z ugovorom, ki ga je posredoval določenim strukturam v republiki in občini. Iz nje govega ugovora izhaja, da navedbe v pojasnilu niso točne, zato argumentirano oporeka posamezne trditve v pojasnilu k osnutku dogovora. Oporeka tudi raznolikemu pristopu k obravnavi posamezne panoge.

Zbor združenega dela SO Ptuj ugotavlja, da je pri-

zadetost SOZD Unial, ki izhaja iz podanega ugovora, razumljiva in upravičena. Skupščina občine Ptuj kot podpisnica republiškega dogovora o temeljih plana v celoti podpira zahteve SOZD Unial, da predlagatelj besedila osnutka dogovora o temeljih družbenega plana SR Slovenije za obdobje 1981—1985 popravi pojasnilo o aluminiju.

Kot bistveno ocenjuje SOZD Unial potrebo, da se med kriterije uvrsti ne samo kriterij racionalne rabe surovin, temveč tudi dokazilo o ustrezni surovinski preskrbljenosti. Brez le-teh namreč gospodarske rasti panog prestrukturiranja močno dvomljive, prav tako pa izkazi o njihovi uspešnosti.

SOZD Unial je v konkretnih razpravah za oblikovanje finančne konstrukcije dosegla dogovore, ki omogočajo nekoliko drugačno besedilo drugega odstavka 53. člena dogovora. Zato predlagamo spremembo omenjenega besedila, ki se naj glasi:

»— na osnovi Samoupravnega sporazuma o temeljih plana UNIAL Maribor in Samoupravnega sporazuma o združevanju sredstev med proizvajalci in porabniki a-

(Nadaljevanje na 6. strani)

Matematično in fizikalno modeliranje proizvodnih procesov

Od 23. do 27. 6. 1980 sem v Dubrovniku prisostvoval seminarju o matematičnem in fizikalnem modeliranju proizvodnih procesov.

Seminar je organiziral INTERNACIONALNI CENTER ZA PRENOS MASE IN TO-PLOTE iz Beograda z namenom, da se v jugoslovanski strokovni praksi, kot tudi na univerzah začnejo uporabljati sodobne metode matematičnega in fizikalnega modeliranja pri vodenju obstoječih in izdelavi novih postopkov proizvodnje in predelave metala (železa in aluminija).

Seminar so vodili: Prof. JAMES W. EVANS University of California, Berkley Prof. KEITH J. BRIMACOMBE University of British Columbia

Prof. JULIAN SZEKELY Massachusetts Institute of Technology znani strokovnjaki iz ZDA, ki so uspešno opravili številne raziskave s pomočjo matematičnih modelov.

Prisotnih je bilo okrog 40 udeležencev, večina iz razvitih zahodno evropskih dežel. Od jugoslovanske aluminijske industrije so prisostvovali po en član iz TGA in TLM ŠIBENIK, štirje iz KAT TITOGRAĐ, ter predstavniki jugoslovanskih železarn.

POTEK SEMINARJA

Organizacija seminarja ni bila najboljša (brez prevodov, tudi gradivo smo prepozno dobili), kar so bistveno popravili izredno vitalni profesorji pri svojih strokovnih razlagah.

Na dnevnem redu so bile naslednje teme:

- uvodni pregled matematičnega in fizikalnega modeliranja
- princip matematičnega modeliranja
- princip fizikalnega modeliranja

— modeliranje kontinuiranega litja, rotacijskih peči, elektromagnetnega mešanja, itd.

— modeliranje celic za elektrolizo aluminija

— pregled mernih tehnik.

V uvodnih predavanjih je bil razložen namen in uporaba matematičnega in fizikalnega modeliranja pri analizi in razvoju različnih tehnoloških postopkov. Pri vseh teh procesih je (posebej v zadnjem času) odločilna velika poraba energije in veliki vpliv cene energije pri proizvodnih stroških, kot se vidi iz priložene tabele. Na tabeli se vidi tudi razkorak med nižjo prodajno in višjo proizvodno ceno, ki je lahko še večji zaradi naraščajoče cene energije. V diagramu je razviden odnos med stroški investicije in nivojem razvoja tehnološkega procesa, ki je za nekatere proizvode (železo, cement, baker) zelo negativen — veliki investicijski stroški, zastarela tehnologija. Od tod tudi izhaja podatek, da je prodajna cena skoraj enkrat nižja od planirane cene in je pobo-

lišanje obstoječih in razvoj novih postopkov od življenjskega pomena za te panoge. Za aluminij lahko ugotovimo, da se z manjšimi izboljšavami tehnološkega procesa (s tem tudi zmanjšamo porabo energije) lahko dosežejo dokaj ugodni rezultati. Navedeni podatki kažejo osnovne probleme razvoja posameznih proizvodov in smeri za njihovo rešitev. **Matematično modeliranje pa predstavlja odločilen faktor v smeri uresničitve teh ciljev.**

Samo tehnika izdelave in uporabe matematičnega modeliranja je pojasnjena na različnih primerih, ki so že pokazali ugodne rezultate v industrijski praksi. Očitno je, da se matematično modeliranje ne more posplošiti (ni recepta) in se od primera do primera bistveno razlikuje. Firme, ki so že izdelale matematične modele za posamezne enote ali celotne procese, so vložile ogromno dela in znanja, zaradi česar jih skrbno čuvajo kot najbolj zaupno tehnično gradivo. Kar se tiče modela elektrolitske celice,

ki je priložen v gradivu in ga je razložil prof. Evans, lahko rečem, da še zdaleč ne predstavlja vrhunske dosežke matematičnega modeliranja v aluminijski industriji (je zastarel), je pa osnova za nadaljnje delo.

Za obstoječe proizvodne procese kakor tudi za razvoj novih, matematični modeli lahko omogočijo naslednje prednosti:

- da se s pomočjo modela natančno spoznajo vse značilnosti postopka in medsebojni vpliv posameznih parametrov
- omogoča računalniške raziskave posameznih parametrov, kar končno ima za cilj optimizacijo celotnega postopka
- omogoča ocenitev in planiranje industrijskih raziskav
- za nove tehnološke postopke omogoča ocenitev uresničitve in sprejemljivosti postopka
- pri ocenitvi pilot plant raziskav in prenosu dobljenih rezultatov v industrijske razmere.

Fizikalni model procesa se izdelata takrat, ko ni možno

določiti fizikalne formule, ki so nujne za matematičen opis. Glavni namen fizikalnega modela je, da se pri tem uporabi takšen material in druga oprema, ki omogoča enostavne meritve.

ZAKLJUČEK

Lahko ocenim, da smo dobili dokončno sliko, kaj je in kaj pomeni matematični model za proces pridobivanja metala v sodobni strokovni praksi, ter tudi osnovo in spodbudo za nadaljnje delo. Menim tudi, da obstoja zelo mala možnost, da en sam posameznik izdelata matematični model enote ali celotnega procesa, vključno z računalniškim programom, nujno je teamsko delo različnih profilov strokovnjakov, ali pa v sodelovanju z univerzo.

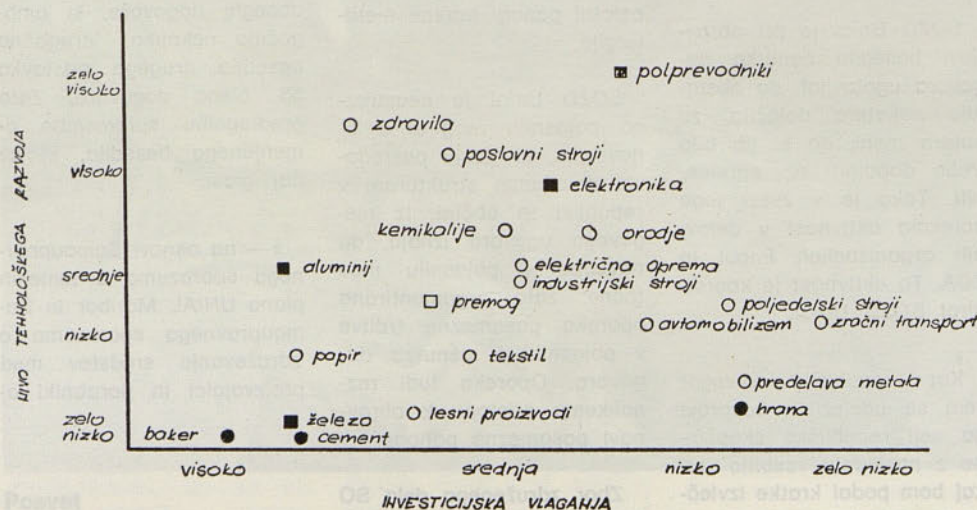
Na vsak način morajo delovne organizacije TGA, univerze in Raziskovalna skupnost Slovenije pokazati večji interes, tako da takšen način vodenja in razvoja procesa vključijo v svojo tehnološko politiko.

Ivo ERCEGOVIČ

Metal	Fiksni stroški cena \$/t	Proizvodni stroški cena \$/t	Planirana prod. cena \$/t	Dejanska prod. cena \$/t
Aluminij	3.500	1.170	1.872	1.760
Baker	10.500	1.690	3.790	1.870
Železo	1.500	400	720	450
Nikel	18.000	3.750	7.350	6.160
Svinec	2.100	343	763	840
Cink	2.2.300	600	1.060	840

	Dejanska prod. cena \$/t	Poraba energije GJ/t	Stroški porobljene energije kot procent cene posameznih metalov %
Al	1.760	280	47
Ni	6.160	200—600	10—30
Pb	840	30	11
Zn	840	60	22
Cu	1.870	80	13
Fe	350	29	22

Vsi podatki so od American Metals Market za metal v obliki ingotov, maj 1980

Povratna informacija

(Nadaljevanje s 5. strani)

luminija, so se proizvajalci in porabniki dogovorili za izgradnjo nove elektrolize primarnega aluminija v Kidričevem z zmogljivostjo 50.000 ton. Ker se ukinja proizvodnja stare elektrolize A, se bo skupna proizvodnja do leta 1985 povečala od 45.000 na 75.000 ton. Čla-

nice SOZD Unial, nosilke investicije, bodo v obliki lastnih oz. združenih sredstev združile 42 odst., združevalci, uporabniki aluminija izven SOZD pa 22 odst., preostala tretjina sredstev bo zagotovljena iz tujih in domačih blagovnih in drugih kreditov.

Imre Varju

Ferdinand Koletnik

Janez Horvat

Rudi Emeršič

Anton Brglez (o njem smo pisali v julijski številki)

Oto Težak (o njem smo pisali v julijski številki)

Dobitniki zlatega znaka

Ferdinand Koletnik, Janez Horvat in Rudi Emeršič so naši dolgoletni člani, ki so prejeli zlati znak kot priznanje za vestno in marljivo delo v TGA za več kot 25 let.

Ferdinand Koletnik ali Nanda, kakor mu pravijo sodelavci, je tehtalec odlitkov in Al zlitin v skladišču li-varne. Je marljiv, natančen in prizadeven delavec.

Janez Horvat opravlja dela in naloge visoko zahtevnih strgarskih del. S svojimi izkušnjami in strokovnim znanjem je v veliko pomoč mlajšim sodelavcem, saj rad pomaga in svetuje ter je zato v svoji skupini tudi priljubljen.

Rudi Emeršič je VKV strugar, prizadeven in dober delavec. Za svoje požrtvovalno delo je dobil že tudi priznanje in pohvalo, ker je preprečil veliko gmotno škodo, ko je delavnico zaljel požar.

S kakšnimi občutki ste sprejeli zlati znak in kaj vam pomeni?

KOLETNIK: »Bil sem pre-senečen in obenem zelo vesel. To je moje prvo priznanje v tovarni. Tudi vsi sodelavci so mi privoščili in mi čestitali.«

HORVAT: »Bil sem pre-senečen, saj je tukaj še več takih delavcev, ki bi morali dobiti zlati znak. Mislim pa, da je moje priznanje priznanje celotnemu delokrogu, kjer živim in delam, saj smo kot družina z veliko harmonije.«

EMERŠIČ: »Malo upanja sem imel, da bom morda

med dobitniki, pa sem bil kljub temu prijetno presenečen, saj je okrog mene še več delavcev, ki so si zaslužili zlati znak in bi ga prav tako lahko dobili.«

Kdaj ste prišli v tovarno in kakšna dela vse ste opravljali?

KOLETNIK: »V tovarni sem že od 8. januarja 1954. Začel sem kot transportni delavec. Naša skupina je delala vse, kar je bilo potrebno — čistila, razkladala tovor, pomagala pri raznih montažnih delih itd. Po šestih mesecih so me premestili v elektrolizo, nato v stiskalnico in za tem v li-varno, kjer sem ostal.«

Dela je bilo vedno dovolj. Največ smo ga imeli takrat, ko je šla druga hala v pogon in smo brez potrebne mehanizacije morali zadovoljiti vsem potrebam podvojene proizvodnje. Pa še delovne sile je primanjkovalo. Zdaj je veliko boljše. Mislim predvsem na delovne pogoje, saj so nam tukaj zbili to utico, da nam ne piha več od vseh strani, morda le še skozi katero špranjo. Tudi to mi je všeč, da pri tem delu nisem več sam, ampak nas je več. Med seboj se dobro razumemo; malo bolj hudo je z mladimi, ki nimajo preveč spoštovanja do starejših. Saj še šef ne sme ničesar reči in ukrepati kot bi rad! Vseeno pa lahko rečem, da mi je dobro in sem zadovoljen.«

HORVAT: »V TGA sem prišel pred 32 leti (25. 12. 1948). Takoj sem se vpisal v tečaj za tehnične risarje, a sem ga po treh mesecih pustil in na pobudo naših

mojstrov šel v šolo učencev v gospodarstvu, ki sem jo uspešno končal in se 1952 leta že zaposlil kot kovinostругar. Na tovarno sem se seveda navezal, z delom sem zadovoljen, prav tako tudi s sodelavci, saj se dobro razumemo. Je pa nekaj stvari, ki me motijo. Vsi si želimo, da bi bili plačani po delu. Pri nas se to zelo opazi, kako in koliko kdo dela, plačilo pa je za vse enako. Mislim, da je bilo pravo tovarištvo in odnos do dela na višku v prvih letih obnove, ko se nismo gnali le za dinarjem, ampak smo se vsi trudili, da bi čimprej zgradili tovarno, stanovanja — skratka vsi smo delali za skupne cilje. Danes je vse drugače, tudi ljudje smo se spremenili.«

EMERŠIČ: »V TGA delam že od 1951. leta. Prišel sem iz mariborske tovarne avtomobilov kot KV strugar. Kmalu sem šel služiti vojaški rok in se po dveh letih ponovno vrnil v »drejarijo« in tu tudi ostal. 1961 sem si pridobil visoko kvalifikacijo.«

Z delom sem zadovoljen, prav tako tudi s tovariši, ki delajo z menoj. Razočaran pa sem nad našimi predpostavljanimi, ki so gluhi za številne pritožbe oziroma prošnje, da bi vsaj malo izboljšali naše delovne pogoje. Poglejte to steklo se v poletnih mesecih tako segreje in v delavnici nimamo niti enega ventilatorja, ki bi nas vsaj malo hladil! Prav tako pa menda že 20 let prosimo za boljšo razsvetljavo. Pri stroju je potrebno meriti zelo natančno in zato bi rabili res dobro razsvetljavo,

te pa žal ni. Jaz sem že pred letom dni dobil očala, trije sodelavci si jih bodo prislužili v kratkem in tudi ostalim se ne obeta nič boljšega.«

Kaj menite o naši tovarni?

KOLETNIK: »Čas bi že bil, da bi začeli z deli za novo elektrolizo, saj se iz stare ne bo dalo več kaj dosti dobiti. Mislim, da bi bilo boljše, če bi se tam na vrhu o teh rečeh pogovarjali manj ljudi in več bi veljalo, če bi le eden rekel tako bo in pika. Tako pa se jih preveč dogovarja in se ne morejo zediniti.«

HORVAT: »Včasih sem bil bolj na tekočem s stvarmi, celo takrat, ko sem bil član centralnega delavskega sveta. Zdi se mi, da vse preveč govorimo, naredimo pa bolj malo, včasih celo nič. Jaz sem skeptik. Prepričan pa sem, da bi se v TGA marsikaj in marsikje dalo več in boljše delati, le nagrajevanje bi morali pošteno. Torej je stimulacija prepotrebna, saj bi si tako tudi obdržali mlade in dobre delavce.«

EMERŠIČ: »Mislim, da bi morali prej vlagati v elektrolizo in šele nato graditi livarno. Kdo nam bo še hotel delati v tem nezdravem okolju strae elektroli-ze? Mladi že ne.«

Kako preživljate svoj prosti čas?

KOLETNIK: »Moj hobi je filatelija. Z njo sem se začel ukvarjati že v šoli. Takrat smo otroci radi zbirali take reči, danes pa so mladi navdušeni nad kavo, cigaretami, vinjaki in posedanjem po pepsi baru itd.«

Še nekam z veseljem delam — popravljam čevlje,

saj sem izučen čevljar in sem v začetku ta poklic tudi opravljal. Drugo službo sem si poiskal, ko so čevljarske zadrage razpadle, ker se je pač razvila čevljarska industrija.

Rad imam tudi sprehode v naravi, poleti se hodim sončit. Rad berem knjige, ki sem jih do nedavnega tudi vneto kupoval. Imam kar lepo zbirko dobrih knjig. Zdaj pa so že predrage in si tega več ne morem privoščiti.

HORVAT: »Posebnega hobija nimam. Poleti kolesarim v službo, rad sem v naravi — nič kaj posebnega nimam. Imam hišo, kjer je potrebno vedno kaj postoriti in tako urejam okolico, vrt in čas hitro mine.«

EMERŠIČ: »Posebnega hobija nimam. Imam hišo in vrt in tako mi dela ob popoldnevih ne manjka. Včasih, ko sem bil še mlad, pa sem rad igral nogomet.«

Kako boste porabili dopust?

(Z vsemi tovariši sem se pogovarjala že v juliju, zato so odgovori verjetno drugačni, kot bi bili, če bi jih obiskala pred kratkim).

KOLETNIK: »Še ne vem. Mogoče bom šel na morje. Včasih sem zelo rad hodil na morje. Zelo mi je bilo všeč v našem domu v Crikvenici, posebno takrat, ko je bila tam še »tetka«.

HORVAT: »Vsako drugo leto gremo na morje, vmes pa malo pogledat čez mejo. Lepo je spoznati druge kraje, ljudi in njihove navade. Videl sem Benetke, prepotoval Nemčijo, lepe spomine imam na Rusijo, predvsem na Moskvo. Letos načrtujem potovanje v Avstralijo, kjer imam brata.«

EMERŠIČ: »Ostal bom doma. Letos sem si uredil centralno kurjavo in tako je denar že skopnel. Kadar pa se odločim za morje, se najraje za Crikvenico.«

V. P.

Kako smo poslovali?

Iz tabele I in II je razvidno, kako smo poslovali v mesecu avgustu.. Kolona indeks v tabeli I prikazuje odnos dosežene proizvodnje tekočega leta v primerjavi s proizvodnjo v istem obdobju preteklega leta in odnos dosežene proizvodnje v primerjavi z letnim planom poslovanja 1980.

I. DINAMIKA PROIZVODNJE — INDEKSI FIZIČNEGA OBSEGA

TOZD	Proizvod	Enota mere	PLAN 1980		DOSEŽENO				INDEKS		
			VIII	I-VIII	1979		1980		1980/1979		1980
					VIII	I-VIII	VIII	I-VIII	7:5	7:3	8:4
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
TOZD TOVARNA GLINICE											
— Al hidrat Al2O3	t	10.265	80.327	11.996	82.240	10.164	79.675	85	97	99	99
— Kalcinirana glinica	t	9.114	71.736	8.404	69.709	9.474	71.250	113	102	104	99
— Prodani hidrat	t	1.100	8.327	1.898	11.617	1.072	8.908	56	77	97	107
— Skupaj (kal. gl. + prod. hid.)		10.214	80.063	10.302	81.326	10.546	80.158	102	99	103	100
TOZD PROIZVODNJA ALUMINIJA											
— Elektrolitski Al — hala A	t	1.733	13.533	1.785	13.583	1.713	13.524	97	100	99	100
— Elektrolitski Al — hala B	t	2.117	16.661	2.127	16.544	2.122	16.695	100	101	100	100
— Anodna masa	t	2.112	19.084	1.347	18.260	1.998	17.835	148	98	95	93
TOZD PREDELAVA ALUMINIJA											
— E aluminij	t	364	2.866	350	2.305	208	2.319	59	101	57	81
— Al formati (T in H)	t	1.767	13.913	1.646	14.546	2.226	15.042	135	106	126	108
— Zlitine: livarska	t	1.211	9.533	1.648	11.549	823	8.358	50	72	68	88
— gnetne	t	628	4.940	284	2.146	568	4.928	200	230	90	100
— Predzlitine: last. por.	t	70	533	85	581	35	620	41	107	50	112
— prodaja	t	10	80	26	637	—	67	—	11	—	84
— Drogi za kline	t	9	72	3	84	6	109	75	130	67	151
— Stikala	t	0,508	4,508	—	11	—	—	—	—	—	—
— Livarna skupaj	t	4.060	31.963	4.047	31.859	3.866	31.444	96	99	95	98
— Al iz pretapljanja	t	127	1.000	156	1.100	13	435	8	40	10	44

TOZD TOVARNA GLINICE

V mesecu avgustu smo proizvedli 10.164 ton Al hidrata Al2O3, kar je za 101 tono manj kot smo predvideli v letnem planu poslovanja (indeks 99) in za 1.832 ton manj kot isti mesec preteklega leta (indeks 85).

Proizvodnja kalcinirane glinice je v primerjavi z načrtovano večja za 360 ton (indeks 104), v primerjavi s preteklim letom pa za 1.070 ton (indeks 113). Skupna proizvodnja (kalcinirana glinica in prodani hidrat) je v tej temeljni organizaciji odvisna od trenutnih možnosti prodaje. Tako smo v obdobju I-VIII proizvedli za 7 odst. več hidrata in za 1 odst. manj kalcinirane glinice, kot je predvideno v letnem planu poslovanja.

Iz tabele II je razvidno, da je pri proizvodnji Al hidrata Al2O3 za obdobje I-VIII večja poraba pare (indeks 101) in hidriranega apna (indeks 104). Pri proizvodnji kalcinirane glinice je prekoračena poraba tekočega goriva — mazuta (indeks 102), pare (indeks 111) in električne energije (indeks 125). Poraba Al fluorida pa je v tem obdobju za 15 odst. manjša od planirane.

TOZD PROIZVODNJA ALUMINIJA

V elektrolizi A smo v mesecu avgustu proizvedli 1.713 ton elektrolitskega aluminija, kar je za 20 ton manj kot smo predvideli v letnem planu poslovanja in za 52 ton manj kot istega meseca v preteklem letu. V elektrolizi B smo proizvedli 2.122 ton el. aluminija in s tem dosegli planirano proizvodnjo. Proizvodni rezultati obeh elektroliz so v obdobju I-VIII takšni kot smo planirali (indeks 100).

V mesecu avgustu je poraba surovin večja od planirane v hali A pri porabi hidrata (indeks 103), Al fluorida (indeks 106) in el. energije (indeks 101). Odstopanja oz. prekoračitve so tudi pri porabi surovin v hali B pri kriolitu za 2 odst. in električni energiji za 2 odst. Poraba Al fluorida pa je za 11 odst. nižja kot smo planirali v letnem planu poslovanja.

Proizvodnja anodne mase je v primerjavi z načrtovano v mesecu avgustu nižja za 114 ton oz. 5 odst., v času od I-VIII pa za 1.249 ton oz. 7 odst.

Doseženi normativi porabe surovin so bili v avgustu višji od predvidenih pri katranski smoli (indeks 103), poraba petrolkoks je manjša za 2 odst., električne energije za 10 odst., mazuta pa za 29 odst.

TOZD PREDELAVA ALUMINIJA

V livarni smo v avgustu proizvedli 3.866 ton različnih livarniških proizvodov, kar je za 194 ton manj kot smo planirali oz. 5 odst. Proizvodni program odstopa od planiranega pri proizvodnji Al formatov (T in H) (indeks 126), manjša je proizvodnja E-aluminija (indeks 57). Ta odstopanja proizvodnega programa so zaradi spremembe proizvodnega programa oz. dogovora o skupnih količinah s strani IMPOL-a. Proizvodnja livarskih zlitin je dosežena le 68 odst., do takšnega odstopanja je prišlo vsled pomanjkanja silicium-metal. V obdobju I-VIII je dosežena proizvodnja za 2 odst. nižja od letnega plana poslovanja in za 1 odst. nižja v primerjavi s preteklim letom. Gradivo pripravila: Dragica Perkovič

II. PREGLED PORABLJENIH NAJVAŽNEJŠIH SUROVIN NA ENOTO PROIZVODA

Proizvod	Surovina	Enota mere	Plan 1980	DOSEŽENO		INDEKS	
				VIII	I-VIII	4:3	5:3
1	2	3	4	5	6	7	

TOZD TOVARNA GLINICE

Al hidrat Al2O3

— Boksit	t	*2,526	2,860	2,536	113	100
— NaOH 100 %	t	*0,08779	0,07267	0,07687	83	88
— Para	Gcal	2,55006	2,65860	2,58014	104	101
— El. energija	kWh	317,117	310,665	317,046	98	100
— Apno	t	0,04367	0,02505	0,04537	57	104

Kalcinirana glinica

— Tekoče gorivo-mazut	t	0,12006	0,13086	0,12281	109	102
— Para	Gcal	0,02465	0,0290	0,02748	118	111
— Al fluorid	t	0,00026	0,00014	0,00022	54	85
— El. energija	kWh	26,812	34,130	33,402	127	125

TOZD PROIZVODNJA ALUMINIJA

Elektrolitski Al — hala A

— glinica	t	1,920	1,92016	1,91987	100	100
— anodna masa	t	0,580	0,57058	0,58393	98	101
— kriolit	t	0,035	0,03607	0,03409	103	97
— Al fluorid	t	0,035	0,03706	0,03608	106	103
— El. energija	kWh	17,856	18,058	18,059	101	101

Elektrolitski Al — hala B

— glinica	t	1,920	1,91997	1,91980	100	100
— Anodna masa	t	0,565	0,53480	0,56577	95	100
— Kriolit	t	0,035	0,03558	0,03618	102	103
— Al fluorid	t	0,035	0,03124	0,03035	89	87
— El. energija	kWh	17,255	17,552	17,604	102	102

Anodna masa

— Petrolkoks	t	0,67165	0,66034	0,66499	98	99
— Katranska smola	t	0,338015	0,34930	0,34468	103	102
— El. energija	kWh	145	130	131	90	90
— Mazut	t	0,0048	0,00341	0,00544	71	113

Na obisku pri...

Bilo je sredi poletja. Vroče sonce je pripekalo, a kljub temu se je kontrolor bolniške, po navodilih zdravnika, odpravil na pot, da obišče nekatere naše delavce, ki so bili v bolniškem staležu.

To je bila priložnost tudi za mene, da vidim, kje živijo naši delavci, od kod in kako se vozijo na delo in še marsikaj, zato sem prisleda. Z zelenim fičkom, ki ga v nekaterih vaseh že kar poznajo, sva prevozila kar precej kilometrov. Povsod so nama radi pokazali pot do hiše, ki sva jo iskala, ali pa

Kranjčevi so velika družina. Dvanajst otrok je bilo pri hiši, zdaj jih živi še sedem in skoraj bodo vsi pri kruhu. Samo še leto dni ima najmlajša hči, da konča srednjo šolo. »Veliko denarja je šlo za otroke, zato pa nismo mogli graditi ali preurejati«, je potarnala gospodinja. Hiša je res bolj skromna, a če so v njej ljudje, ki se imajo radi kot Kranjčevi, potem je vse dobro in lepo. Tik ob gozdu stoji in lisice baže rade prihajajo na obisk, zato sta ob hiši kar dva psa čuvaja, ki nista mogla prenašati moje prisotnosti in sta nepre-

o tovarni in skrbi ga, kdo bo delal v glinici, ko bodo starejši šli v pokoj.

»27 let sem že zaposlen v Kidričevem. 19 let sem se vsak dan vozil s kolesom v službo in nazaj. Kadar sem moral začeti z delom ob sedmih zjutraj, sem moral od tod že okrog treh zjutraj. Ob vsakem času sem šel delat — v dežju in snegu — nikoli nisem imel nobenega plavega. Ko je deževalo, sem se kar slekkel, da se ni na meni sušila mokra obleka in nikoli nisem bil bolan, pa tudi na poti se mi ni nič zgodilo. Prvo leto,

sih godilo tistemu, ki je hotel kaj na skrivaj odnesti iz tovarne! Med prijetnim klepetom nam je hčerka postregla z zelo dobro kavico, ki je tisti čas skoraj nikjer ni bilo dobiti.

Ko sva se vračala, sva povprašala za domačijo Franca ŽOHARJA, nekoč našega delavca v strugarni. Družino sva zmotila ob malici — kavica, keksi, liter domačega na mizi in zvedav pogled družine, ki se je spravevala, le kdo bi to bil. Mojega sopotnika sta takoj spoznala oče in sin, saj so bili nekoč sodelavci, in za-

more biti nič. Zaposlil sem se v Mariboru pri železnici, se v Mariboru pri železnici, toda dolgo nisem ostal. 1949 sem se vrnil v Kidričevo in ostal tam vse do upokojitve 1973.

Kako rad se spominjam teh let! Vem, da me je 1949 sprejel Ludvik MESARIČ, ki je bil takrat personalni. Do tovarne je bilo res daleč, a zaslužek je bil kar lep. Da se ne bi vsak dan vozil s kolesom od doma, sem čez teden stanoval v taborišču, vsako drugo soboto pa sem kolesaril domov k družini.

Ves čas sem delal v »drejariji«. Vsi so šli nekam naprej, tudi v šole le jaz sem ostal »v svojem kotu« in čez čas sem moral prevzeti mesto vodje strugarne. Zelo sem vesel, če me še danes kdo obišče, da obujamo spomine. Še vedno sem navezan na tovarno. Kasneje, ko sta se oba sinova zaposlila v TGA sem bil zadovoljen pa toliko bolj razočaran, ko sta šla drugam. Ne vem zakaj?

Rad sem imel TGA in čutil sem, kot da je to nekaj mojega, kjer naj bi nadaljevala tudi sinova. Vsak mesec z veseljem pričakujem časopis, saj me zanima, kako je v tovarni zdaj. Mislim, da mi nismo delali toliko prekrškov in disciplinski ukrepi so bili strožji. Kaj hitro si dobil denarno kazen ali pa so ti vrnili knjižico in si moral oditi.

Ko ga neham spraševati, sprašuje tov. ŽOHAR. Vse ga zanima bo šla nova livarna kmalu v pogon, morda za tovarniški praznik, kaj bo z elektrolizo, kdo od njegovih sodelavcev še dela, kako je s tem, kako z onim, ki ga je poznal in še in še... Toliko je vprašanj in toliko spominov, da bi lahko govoril ure in ure. Povprašam ga še kaj dela kot upokojenec in če mu je kaj dolgčas.

Zadovoljno se nasmehe in pove: »Pomalem kmetujem, včasih pa se tudi za dva tri dni preselim v hrib, kjer imam zidanico in vinograd, tako da mi dolgčas nikoli ne more biti. Vesel pa sem vseeno, če me kdo od tovarišev še obišče — in to se zgodi večkrat — da obujamo spomine.

Kako prijetno je pogledati takega upokojenca TGA, ki je živahen, zadovoljen in ga delo v tovarni ni utrudilo.

Kosca

tudi do njive rekoč: »Tam je tisti, ki ga iščete«. Kakšna smola! Ravno tam, kjer ne bi smel biti. Pa o tem ne bi pisala. Zapis sem namenila obisku dveh mož, ki ju je najin obisk prijetno presenetil.

Bilo je v Zamušanih

Po ozki, v hrib vklesani poti, ki ji je bolj težko reči cesta, sva prišla na vrh hriba in ustavila ravno pred hišo našega delavca Janka Kranjca, ki je bil v bolniški že od marca dalje. Gospodinja, ki je ob hudem pasjem laježu prišla naproti, nam je prijazno povabila v hišo.

nehoma lajala. Drugače pa je tam gori čudovito. Za Janka Krajncja je to najlepši kos sveta, saj je imel možnost ostati v bližini tovarne, pa ga je le nekaj zvabilo nazaj v bližino rojstne hiše. S hriba se prav lepo vidi Kidričevo oziroma tovarniški dimnik.

Toda, kako je tukaj v snegu, kako v dežju priti po razmočeni poti v dolino in do Kidričevega? To pot že skoraj 27 let premaguje naš delavec Janko Krajnc, ki je vsa ta leta delal v izmeni. Nikoli ni bil vaje počivati, zdaj ga je bolezen prisilila, da večino dneva presedi ob oknu v kuhinji in razmišlja o marsičem, med drugim tudi

ko so nam uredili prevoz z vlakom, me je v Kidričevem pri prečkanju ceste podrl avto in skoraj bi me pobralo. Težko sem bil poškodovan. Zadnje čase pa me daje želodec, hodim od zdravnika do komisije, saj bi moral na operacijo želodca, a ne vem kako bo. Tako mi počasi minevajo dnevi in dolgčas mi je, saj nisem navajen sedeti brez dela.

Še in še bi lahko zapisala, če bi imela pogovor posnet na traku, kot imajo to novinarji. Oba z ženo sta namreč živahno obujala spomine na leta v TGA. Tudi ona je včasih delala v sanitarni. Kako smo se nasmejali ko je razlagala, kako se je vča-

pletli smo se v prijeten pogovor. Še vnuček je hotel biti poleg in ni mu bilo do opoldanske spanja.

Daleč je do Kidričevega. Kako je le zašel tja in kako je prihajal na delo sem vprašala tov. ŽOHARJA: »Včasih ni bilo tako s službo kot danes. Težje je bilo najti delo. Govorili so, da bo pri Ptujju zrastle velika tovarna, pa sem šel torej tja in bil skoraj razočaran. Sredi velikega gozda je bilo res nekaj, toda delavnica, kjer sem se zaposlil, je bila majhna in v njej le nekaj delavcev. Vse je bilo v povojih in tako sem čez čas odšel, misleč, da iz tega ne

Pred odgovornimi nalogami

Nekajletna mandatna doba članov krajevne konference SZDL se izteka (tudi v KS Kidričevo) in zato stojijo pred koordinacijskimi odbori pri KK SZDL in KS zahtevne naloge, da izmed evidentiranih občanov pripravijo predloge za novo vodstvo krajevne konference SZDL Kidričevo prav tako pa bo potrebno spregovoriti tudi o novih članih vodstev v krajevnih organizacijah SZDL, pred katerimi so prav tako zelo zahtevne in odgovorne naloge, predvsem v naslednjem srednjeročnem programu v naslednjih letih.

Ne bi mogli trditi, da dosedanje delo krajevnih organizacij v naši KS ni bilo uspešno, predvsem še to velja za Apače in Kungoto, vendar so predstoječe naloge take narave, da bo nujno potrebno v nova vodstva izvoliti delavoljne ljudi, ki jih vsaj izven sedeža naselja to je Kidričevega, ne manjka, čeprav so tudi v naselju Kidričevo še taki, vendar jih je potrebno najti in aktivirati. Če seveda delo v naselju Kidričevo I. ni teklo tako kot bi moralo ni moč za to valiti nobene krivde na dosedanjega predsednika, ki je sicer pokazal voljo to je pa bilo premalo, če mu ostali člani odbora niso sledili. Dobro bo potrebno analizirati delovanje članov ZK in sindikata, ki so neposredno odgovorni tudi za aktivno delo svojih članov v SZDL. Naloge v naslednjem mandatnem obdobju ne bodo nič lažje pa bo zato toliko bolj potrebno v vodstva resnično aktivne in delavoljne občane. To pa ne bo niti malo lahka naloga za koordinacijski odbor pri KK SZDL, pred katerim je zares zelo zahtevna in odgovorna naloga, čeprav bodo tudi okrog tega nastale določene težave predvsem zaradi tega, ker mnogi, ki bi lahko opravljali določene funkcije glede na čas in zaupanje občanov pa tega žal nočejo sprejeti. Menim tudi, da je že skrajni čas, da se generacija v vodstvu KK SZDL in tudi KO SZDL le spremeni s tem, da se vključujejo mnogo več mladine, saj so starejši že vrsto vrsto let na takih položajih in je že čas, da se aktivnega dela v SZDL lotijo mladi, ki bodo to odgovorno nalogo zagotovo opravljali z uspehom.

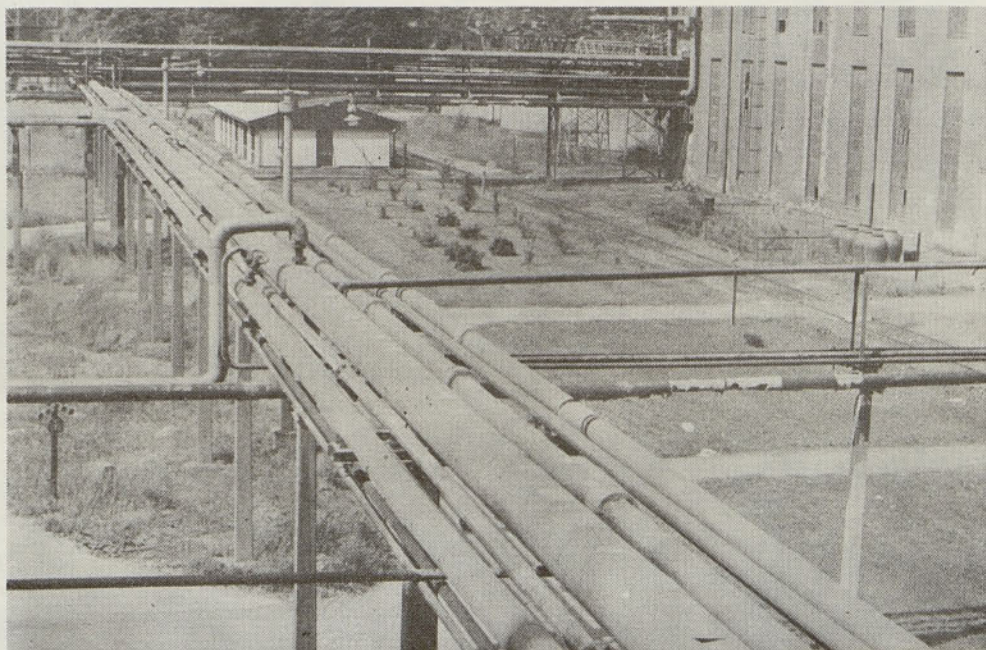
Izgovori, da nimajo izkušenj in podobno so neutemeljeni in neosnovani, saj tudi mi starejši nekoč nismo imeli izkušenj pa nas je aktivno delo izpopolnilo, saj si le tako lahko nabereš tistih vsakodnevnih izkušenj, ki jih potrebuješ za opravljanje določene funkcije. Nedvomno smo delno grešili že v preteklih letih, ko smo hoteli raznovrstne kvalitete pri tistih, ki bi naj prišli v nova vodstva, pri tem pa pozabljali na take občane, ki so pozneje, ko niso bili v vodstvih dokazali s svojim aktivnim delom, da jim je bolj pripadalo tako mesto, kot tistim, ki so želeli le nekako kariero, pozabljali pa na svoje dolžnosti, ki so jih z izvolitvijo tudi prevzeli.

Izkušnje prejšnjih let so nas brez dvoma marsikaj koristnega naučile, kar bomo lahko uspešno koristili v bodoče. In, če bo res tako, potem smo že pred volilnimi konferencami opravili zahteven vendar uspešen korak naprej pri izvrševanju bodočih odgovornih ter zahtevnih nalog. Najbolj si vsi želimo, da bi tudi zares tako bilo! To pa ni odvisno samo od enega ali nekaj ljudi ampak prav od vseh nas članov SZDL, ZK in sindikata!

France MEŠKO

Prevoz malice

Cevovod

Čiščenje proge

Komisija za odlikovanja in nagrade TGA je na svoji seji dne 1. 9. 1980 razpravljala o podelitvi zlatega znaka in sprejela naslednji

razpis za podelitev zlatega znaka

1. Komisija za odlikovanja in nagrade TGA na osnovi določil 7. člena pravilnika o zlatem znaku, imenovanju za častnega člana in jubilejni listini TGA

objavlja

razpis za podelitev zlatega znaka, ki se bo podelil ob tovarniškem prazniku.

2. V letu 1980 bodo na osnovi določil 4. člena pravilnika podeljeni 4 zlati znaki. Po en zlati znak se lahko podeli posamezniku, ki je zaposlen v delovni organizaciji in je dober delavec, discipliniran, družbenopolitično aktiven v delovni organizaciji in izven nje ter ima pravilne tovarniške odnose, za naslednja področja dejavnosti:

- gospodarsko,
- samoupravno,
- ljudske obrambe in družbene samozaščite,
- družbenopolitičnih organizacij.

Zlati znak se lahko podeli tudi delovnim skupinam, samoupravnim organom ter družbenopolitičnim organizacijam.

3. Zlati znak se podeli delavcem, ki izpolnjujejo naslednje pogoje:

- da ima 25 let delovnega staža v delovni organizaciji
- da je prizadeven in dober delavec
- da ima zasluge pri razvoju delovne organizacije
- da je družbenopolitično in samoupravno aktiven v samoupravnih organih in družbenopolitičnih organizacijah delovne organizacije
- da je aktiven v širši družbenopolitični skupnosti.

Izjemoma se podeli zlati znak tudi osebi izven delovne organizacije za posebne zasluge pri razvoju delovne organizacije, samoupravljanja in družbenopolitične aktivnosti.

4. Pismen predlog za podelitev zlatega znaka lahko pošljejo komisije za odlikovanja in nagrade TGA v razpisnem roku:

- vsak poslovodni organ,
- izvršni odbori OOS v TOZD in DSSS,
- osnovne organizacije ZK TOZD in DSSS
- vsak delavski svet TOZD in DSSS
- osnovna organizacija ZSMS
- aktiv ZB NOV TGA »Boris Kidrič« Kidričevo.

5. Predloge za podelitev zlatega znaka je dostaviti komisiji najpozneje do 1. 10. 1980.

Predsednik komisije:
Franc Toš, s. r.

Iz livarne

Kadrovske vesti

DELAVCI, KI SO SE
ZAPOSLILI V TGA KIDRIČEVO V AVGUSTU 1980

V TOZD TOVARNA GLINICE: Bogdan Vinkler

V TOZD PROIZVODNJA ALUMINIJA: Janez Kreml, Jože Skuhala, Ivan Benc in Franc Rožmarin

V TOZD PREDELAVA ALUMINIJA: Milan Tement, Anton Fideršek in Mihael Žvikart

V TOZD VZDRŽEVANJE: Ferdinand Cep, Ibrahim Ekić, Mirko Klaneček, Alojz Veg, Franc Karo, Leon Vidovič, Martin Turk, Srečko Posedi, Bojan Cigan, Danica Jug, Franc Klajnšek in Marjan Sakelšek

V TOZD PROMET: Milan Drevenšek, Jožef Korez, Darko Lozinšek in Avgustin Ros

V TOZD KONTROLA KVALITETE: Vinko Drevenšek, Boris Kopajnik in Milan Šmigoc

V DS SKUPNIH SLUŽB: Bosiljka Jankovič in Dragica Weisbacher

V TOZD LLBK TRBOVLJE: Zoran Manov, Mehmet Fazlić in Danica Milakara

IZ JLA SO SE VRNILI: Edvard Knaus

DELAVCI, KI SO ZAPUSTILI DELOVNO ORGANIZACIJO V AVGUSTU 1980

IZ TOZD TOVARNA GLINICE: Alojz Kokot

IZ TOZD VZDRŽEVANJE: Ivan Dovečar, Rudi Topolovec in Jože Resman

IZ TOZD PROIZVODNJA ALUMINIJA: Stijepan Marčec

IZ DS SKUPNIH SLUŽB: Franc Mohorko, Nada Zebec, Julij Ošlovnik, Dragica Weisbacher, Jožefa Šalamića, Marija Sa-

kelšek in Danica Zaranšek

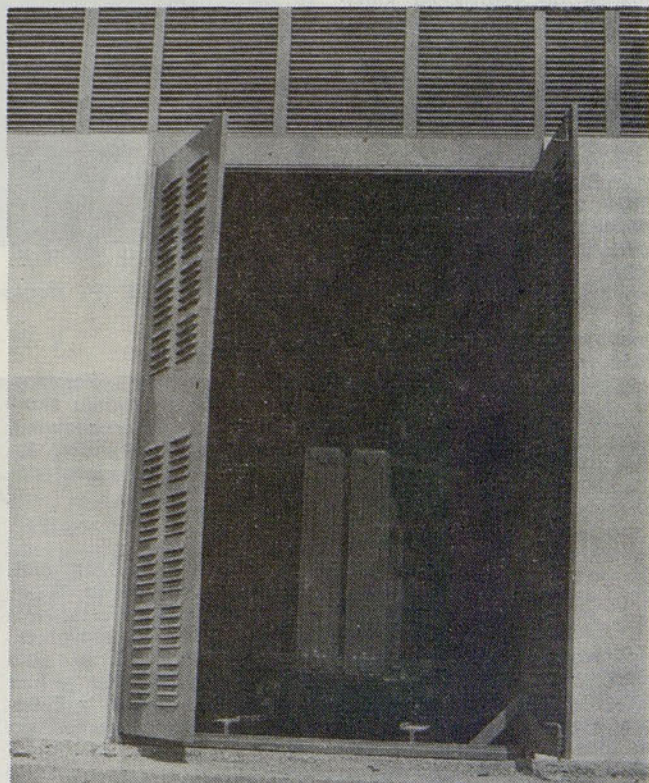
IZ TOZD LLBK TRBOVLJE: Obrad Radonič in Igor Žagar

V JLA: Mirko Fruk in Anton Jeza

UPOKOJENI: Marko Prepelič iz TOZD Promet

Stanko Pišek iz TOZD Tovarna glinice
Jožef Medved iz DS Skupnih služb in
Franc Gradišnik iz TOZD Vzdrževanja

UMRLI: Jože Planinc iz TOZD Proizvodnja aluminija

Transformator

Nezgode v mesecu avgustu 1980

	na delu	na poti	skupaj
TOZD Proizvodnja aluminija	11	—	11
TOZD Predelava aluminija	4	—	4
TOZD Glinica	1	1	2
TOZD Vzdrževanje	3	—	3
TOZD Promet	—	1	1
DS Skupne službe	—	1	1
Skupaj:	19	3	22

VZROKI NEZGOD

anodni klin, priprava za puljenje klinov, drobec kladi, el. celica, vreča kriolita, črpalni lonec, vrata, deska z žebli, prebijalec skorje, tališna peč, kokila — razdelilec, viličar, livni stroj, kolo, drča, ročno orodje, lomilec skorje in parkirni prostor.

TOZD PROIZVODNJA ALUMINIJA

1. Anton LEBAR, mat. št. 4190 iz hale A, se je poškodoval 2. avgusta. Ponesrečeni je peljal z RK vozičkom žlindro iz hale A v objekt predelava žlindre. Pri ustavljanju so se nenadoma odprla vrata (okrov) nad mehanizmom ter poškodovanca udarila v moda. Obratna ambulanta je odredila nadaljnjo preiskavo v ptujski bolnici.

2. Anton VIDOVIČ, mat. št. 4454, iz hale A, se je poškodoval 5. avgusta. Ponesrečenec je opravljal delo na puljenju klinov na el. celicah. Ob menjavi klina mu je ob vstavljanju klina v čeljust in anodni klin spodrsnilo na plinskem obroču in je stopil v topilo, tako da je utrpel opeklino na desni nogi.

3. Rudi LAZAR, mat. št. 1595 iz hale A, se je poškodoval 5. avgusta. Ponesrečeni je nakladal vreče kriolita na elektro voziček, pri tem pa se mu je prstanec zataknil za rob vreče, kjer je zvezana in mu je teža vreče zvila prst.

4. Feliks IRGL, mat. št. 4649 iz Proizvodnje aluminija, se je poškodoval 5. avgusta. Ponesrečenec je opravljal dela pri zalivanju katodnih blokov, pri tem pa je stopil na desko v kateri je bil žebelj in si tako poškodoval nogo.

5. Ivan ŠIBILA, mat. št. 4382, iz hale A, se je poškodoval 5. avgusta. Ponesrečenec je sestavljal črpalni lonec, ko je končal, ga je obesil na kavelj dvigala, pri tem pa se je lonec obrnil in mu stisnil stopalo desne noge.

6. Anton VIDOVIČ, mat. št. 990, iz Proizvodnje aluminija, se je poškodoval 6. avgusta. Pri izklapljanju elektrolitske celice št. 711, je ponesrečenec vstavljaj zasilno stikalo, takrat pa je celica prišla na an. efekt ter je tov. VIDOVIČA opeklo po obrazu, kljub uporabi ščitnika.

7. Ibro KARIŠIK, mat. št. 5475 iz hale A, se je poško-

9. Franc PLOHL, mat. št. 3015 iz hale A, se je poškodoval 22. avgusta. Ponesrečenec je sodeloval pri puljenju klinov na el. celici 435. Ob vstavljanju sornika skozi čeljust pulilca in anodnega klina mu je stisnil sornik prstanec desne roke.

10. Branko KURBOS, mat. št. 5500 iz hale B, se je poškodoval 25. avgusta. Pri dvigovanju anodnih tokovodnikov je ponesrečenec s kladivom izbijal zagozde, pri čemer mu je odlomljeni drobec kladi, poškodovalec nosni koren.

11. Stanko SVENŠEK, mat. št. 3628 iz hale B, se je poškodoval 26. avgusta. Pri puljenju klinov na el. peči 717 je ponesrečenec s kladivom izbijal zagozde, pri čemer mu je odlomljeni drobec kladi, priletel v ob-raz (nad zgornjo ustnico).

nija, se je poškodoval 7. avgusta. Pri odstranjevanju razdelilca za vliivanje ϕ 1300 se mu je tekoči aluminij polil po levi roki, prežgal rokavico in ga opeknel.

3. Franc ŠEGULA, mat. št. 3057, iz Predelave aluminija, se je poškodoval 12. avgusta. Ponesrečenec je zalagal 6 t peč z odpadnim materialom, ki ga je pripeljal na viličarju. Pri pobiranju zadnjega komada iz vilic se je material zrušil in mu stisnil sredinec na levi roki.

4. Jože GAJZER, mat. št. 1772, iz livarne, se je poškodoval 14. avgusta. Ponesrečenec je nastavljal litje formata ϕ 125, pri tem pa mu je tekoči al. pretekel preko roba dovodnega

2. Miroslav GAJZER, mat. št. 5437 iz Glinice, — rdeči del, se je poškodoval 22. avgusta. Ponesrečenec je s strgalom čistil drčo traku 131/35, pri čemer si je na ostrem robu drče vrezal sredinec leve roke.

TOZD VZDRŽEVANJE

1. Andrej JERENKO, mat. št. 4467 iz strojnega Vzdrževanja, se je poškodoval 26. avgusta. Ponesrečenec je vzratno potiskal lomilec skorje. Ker je kolo zadelo ob nek predmet, so se kolesa nenadoma obrnila in s tem tudi volan, pri čemer je prečka volana udarila ponesrečenca po palcu leve roke ter mu ga poškodovala.

2. Stanko FRČEC, mat. št. 5287 iz Vzdrževanja, se je poškodoval 6. avgusta. Ponesrečenec je opravljal dela phalca na el. celici št. 203 in se med delom udaril z nastavkom zračne pištole po palcu leve roke.

3. Franc TURK, mat. št. 870 iz Vzdrževanja, se je poškodoval 12. avgusta. Ponesrečenec je iz komada izbijal pušo in se pri tem udaril s kladivom po kazalcu leve roke.

TOZD PROMET

1. Janez VERLAK, mat. št. 948, iz cestnega Prometa, se je poškodoval 26. avgusta. Ponesrečenec se je vračal z malico v mehanično delavnico. Pri prehodu na parkirni prostor pred garažami je ponesrečeni padel in si poškodoval prsni koš oz. rebra ter palec leve roke.

DS SKUPNIH SLUŽB

1. Andrej TOPLEK, mat. št. 225, iz službe zavarovanja DO, se je poškodoval 25. avgusta. Ponesrečeni se je po gasilskih vajah vračal s kolesom proti domu. Na delu ceste posute z gramozom je ponesrečeni padel ter si poškodoval prsni koš. Ponesrečenec je vodja gasilske službe v podjetju in je obvezen prisostvovati gasilskim vajam.

Majda LAMPRET

Remont

doval 12. avgusta. Ponesrečenec je po prebijanju skorje sestopal s prebijalnika, se spotaknil in padel. Pri padcu si je poškodoval palec leve roke.

8. Janko DOVEČAR, mat. št. 3386 iz hale B, se je poškodoval 14. avgusta. Ponesrečenec je sodeloval pri puljenju klinov na el. peči 519. Pri nameščanju je klin nenadoma izpadel iz čeljusti dvigala, pri čemer ga je ponesrečenec, ki se ni pravočasno mogel umakniti, skušal zadržati z rokami. Pri tem je utrpel odrgnine po rokah in oprsju.

TOZD PREDELAVA ALUMINIJA

1. Franc ŠEGULA, mat. št. 3057 iz Predelave aluminija, se je poškodoval 1. avgusta. Ponesrečenec je z baterijskim viličarjem vstavljaj v peč 3c odpadni material, pri tem pa je prišlo do manjše eksplozije in je tekoči aluminij, ki je bil v peči, brizgnil na viličar in središče voznika ter ga opeknel med nogama.

2. Ludvik RODOŠEK, mat. št. 1854 iz Predelave alumi-

kanala in se izlil po desni nogi tov. GAJZERJU. Dobil je lažje opeklino.

TOZD GLINICA

1. Zora MLINARIČ, mat. št. 1678 iz vodstva Glinice, se je poškodovala 4. avgusta. Ponesrečenka se je peljala s kolesom v službo. Zaradi kamna na cestišču je izgubila oblast nad kolesom in padla po cestišču. Pri padcu je utrpela izvin gležnja leve noge, ter odrgnine po obeh nogah.

Stres

Stres, ki ga doživimo v službi ali doma, je v direktni povezavi z boleznijo. Najbolj značilna zunanja reakcija stresa je bolečina v mišicah, migrena, nervoza, zmedenost, depresija in nespečnost. Tudi alergija se občutno poveča s stresom. Ker je zaradi stresa direktno ali indirektno ogroženo tudi zdravje, je nujno, da pri sebi podrobneje spoznamo odnose med stresom, službo, načinom življenja in zdravjem.

Številne študije so pokazale, da je intenzivnost stresa različna pri različnih življenjskih dogodkih kot so: smrt v družini, ločitev, večje spremembe pri odnosih v službi, življenjski pogoji,

Ilustracija: Darko Ferlinc

delovni pogoji, prosti čas in reakcija, finančno stanje itd. Oseba, pri kateri se pojavlja stres v katerem koli življenjskem obdobju, je potencialni kandidat za živčni zlom.

Stres lahko obvladamo na različne načine: trening, razgovor s prijatelji, meditacija in tudi izbruh jeze na druge. Nekateri se sprostijo tudi pri jedanju ali pitju alkohola. Zelo je pomembno, da oseba pri sebi spozna tip stresa. Tri vidne manifestacije so najpogostejše: fizična, emocionalna in vedenjska. Indikacije fizičnega stresa so znane: visoki krvni pritisk, migrena in nespečnost. Znaki emocionalnega stresa so nemir, jeza, občutljivost in depresija. Vedenjski znaki stresa se kažejo s kreganjem, z razbijanjem, pitjem in prekomerni uporabi tablet.

Ivo Ercegovič

Delo je naredilo človeka tudi za proizvajalca kulture... torej je treba začeti z delom, z vsem, kar ga obdaja... Delu je treba priznati ustvarjalnost... to pa pomeni tudi delavcem — kot posameznikom, kot skupini, množici, zlasti pa kot zavestno usmerjenemu razredu.

Beno Zupančič

Zahvala

Kot dolgoletni delavec v vaši tovarni, sedaj upokojeni in priklenjen na bolniško posteljo, se iskreno zahvaljujem bivšemu sodelavcu tov. Ernestu Jameru, ki me je prišel obiskat.

Vse vas pozdravlja

Miloš Pajdić — čiča Mićo

Človek, delo, kultura

PREŠERNOVA DRUŽBA
61000 LJUBLJANA
Borsetova 27

PRIPOROČA
iz svojega programa
za leto 1980

„Ljudska knjiga“

zbirka romanov iz svetovne književnosti

Tudi do 5-krat cenejša od podobnih zbirk, ki jih izdajajo komercialne založbe. Knjige formata 17 x 11,5 cm so vezane v celo platno, imajo večbarvni ščitni ovitek, tiskane pa so na brezlesnem papirju. V zbirki izide tudi letos 6 knjig s prek 1600 strani zanimivega branja.

1. Richard Rive: Obsedno stanje, roman iz življenja temnopoltih junakov, ujetih v ozračje nasilja in policijske strahovlade po mestih rasistične Južne Afrike. Zlasti vreden naše pozornosti zdaj, ko je nasilje v Južni Afriki ponovno v ospredju svetovne javnosti. (Izšla)
2. W. Somerset Maugham: Tesno domovanje, mojstrsko opisana doživetja značilnih maughamovskih junakov sredi eksotičnega sveta južnoazijskih otokov, polna presenetljivih in vendar prepričljivih spoznanj. (Izšla)
3. Henri Troyat: Pajek. Z izredno umetniško močjo napisan roman o mlademu Gérardu, čigar boleštna navezanost na sestre in mater opozarja na usodnost takšnih skritih nagnjenj v nas samih. Avtor tudi pri nas znanih biografij o Puškinu, Lermontovu in Tolstoju je za to delo prejel najvišje francosko priznanje — Prix Goncourt. (Izšla)
4. Carlo Sgorlon: Bogovi se bodo vrnili, pripoved o nezakonskem furlanskem otroku, ki v svojem 27-letnem potepuškem življenju spoznava bridko usodo svoje od nekdaj tlačene domovine. Bogovi se bodo vrnili, vendar ne bogovi oblastnikov... Trpljenje ni bilo zaman, ni se izgubilo v tisočletnem mlinu časa. (Izšla)
5. Josef Hen: Jokohama. Delo je duhovito odkrit, živahno napisan prikaz sedanjega življenja na Poljskem, kakor ga spoznava mlada Američanka, ki skuša prek Varšave in Moskve priti na Japonsko.
6. Kurt Vonnegut, ml.: Mačja zibka. Napol utopičen, napol znanstveno fantastičen roman, eno najmočnejših del novega humanizma, najboljšo delo avtorja »Klavnice 5«, »Zajtrka prvakov« in mnogih drugih, tudi Slovencem že znanih pripovedi.

Naročnina za vseh 6 knjig je 440 din, poravnate pa jo lahko tudi v treh obrokih, najkasneje do konca leta 1980.

Štiri od šestih knjig so že izšle in vam jih lahko takoj pošljemo po pošti. Dve bosta izšli oktobra. Po izidu dveh knjig bodo knjige v prosti prodaji vsaj 100 odstotkov dražje.

ODREŽI

Podpisani(a)

Polni naslov

naročam zbirko romanov iz svetovne književnosti »LJUDSKA KNJIGA«

- a) naročnino 440,— din bom poravnal v celoti, takoj po prejemu položnice,
b) naročnino 440,— din bom poravnal v treh obrokih, najkasneje do konca leta 1980.

Podpis:

Izpolni, ustrezno obkroži in pošlji na naslov:

Prešernova družba, Borsetova 27, 61000 Ljubljana.

Rak na prostati

— BOLNIKOVA USODA JE ODVISNA PREDVSEM OD ZGODNJE DIAGNOZE IN PRAVILNEGA ZDRAVLJENJA

Najbolj pogosten rak na moških spolovilih je rak na prostati (podmehurnice). Prostata leži pod mehurjem, oklepa sečnico in doseže v puberteti pod vplivom moških spolnih hormonov svojo normalno velikost. V starosti, ko se količina moških spolnih hormonov spremeni, se prostata poveča in pri tem lahko povzroča značilne težave pri puščanju seča. Govorimo o starostnem povečanju ali hipertrofiji prostate.

Rak na prostati je predvsem bolezen starejših let, po 60. letu starosti je med prvimi petimi najčeščimi rakavimi obolenji pri moških. Bolezen poteka včasih tako skrito, da jo odkrijemo šele pri raztelesenju zaradi drugih bolezni umrlih moških ali pri operaciji starostno povečane prostate. V tem primeru je rakavo tkivo navadno vidno pod mikroskopom in ne povzroča nobenih težav. Ne vemo, koliko časa lahko bolezen ostane na tej stopnji; niti ne vemo, zakaj prične rasti in delati zasevke. Izkušnja je pokazala, da so pri nastanku raka na prostati pomembni moški spolni hormoni. Bolezen se nikoli ne razvije pri moških, katerim so bila v mladosti poškodovana ali odstranjena moda, ki tvorijo moške spolne hormone.

Malo bolj napredovali rak na prostati povzroča v začetku enake težave kot starostno povečana prostata. To pa je lahko nevarno, ker

se ravno v tako povečani prostati posebno pogosto razvije rak. Kasneje se pojavijo pri bolniku še bolečine v mehurju, ki jih pogosto spremlja vnetje mehurja, in bolečine v danki s težavami pri iztrebljanju. To lahko opozarja, da se rak vrašča v mehur in danko, ki ležita neposredno ob prostati. Niso pa nujna vsa ta znamenja, saj se bolezen včasih iz majhnega žarišča v prostati že kar kmalu razseje po telesu, predvsem v kosti, in povzroči revmatičnim bolečinam podobne težave. Pri razraščanju zasevkov pride do uničenja kostnega mozga, ki tvori krvne elemente. Posledica tega je propadanje in slabokrvnost. Če zasevek uniči dovolj kostnega tkiva, pride lahko že pri manjšem naporu do preloma kosti.

Bolnik, ki ima katerokoli od opisanih težav, mora takoj k zdravniku, ki bo z otipanjem prostate skozi danko in s krvnimi preiskavami sum potrdil ali ovrgel in po potrebi bolnika čimprej poslal na pregled k specialistu, ki se ukvarja s tem rakom. Le-ta napravi še dodatne preiskave, predvsem pa skuša dobiti tkivo s punkcijo ali z izrezom iz sumljivega mesta, ker je mikroskopska diagnoza edina zanesljiva.

Brž ko je sum na raka potrjen, moramo nemudoma pričeti ustrezno zdraviti. Če gre za omejeno bulo, ki jo lahko odstranimo operativ-

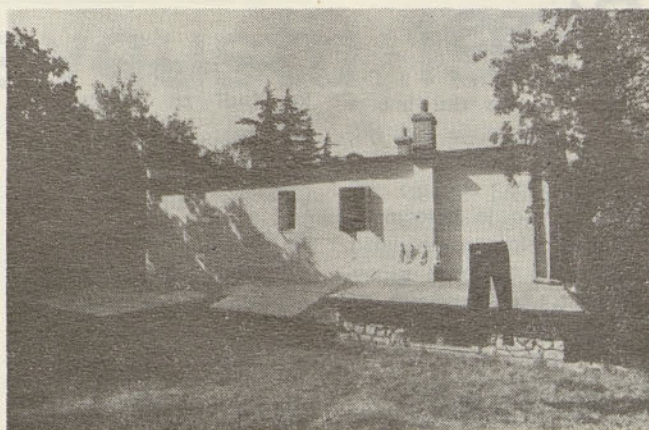
no, zadostuje temeljita operacija bule. Ker pa vemo, da je bolezen le redko omejena in se rada kmalu razseje po kosteh, je zdravljenje še bolj zanesljivo, če odstranimo tudi moda. Gre namreč za tumor, ki je v mnogih primerih v svoji rasti odvisen od moških spolnih hormonov. V primerih pa, kjer tumorja zaradi njegove obsežnosti ali oddaljenosti zasevkov ne moremo več operirati, zdravimo raka na prostati z obsevanjem, kastracijo in uporabo ženskih spolnih hormonov. Prav tako zdravimo tudi večje zasevke. Manjše kostne metastaze pa si prizadevamo uničiti z vnašanjem radioaktivnih snovi v zasevke.

Usoda bolnika z rakom na prostati je odvisna predvsem od zgodnje diagnoze in pravilnega zdravljenja. Zato moramo poznati zgoraj opisana znamenja; če jih opazimo, moramo čimprej poiskati zdravniško pomoč. Ta znamenja pogosto niso očitna; zdravnik naj bo tisti, ki naj jih kar najhitreje oceni. Omenjenega raka na prostati z operacijo lahko popolnoma ozdravimo. Razširjene in razsejane oblike raka pa lahko več let uspešno zdravimo s hormoni in tako omogočimo bolnikom bolj ali manj normalno življenje.

Rak na modu, je manj pogosten kot rak na prostati. Je predvsem bolezen mlajših moških, najčešče v starosti od 20. do 45. leta.

Pravega vzroka za nastanek raka na modu tudi še ne poznamo. Pogosto se razvije v tistih modih, ki zastanejo v trebušni votlini. Ko otrok še raste v materinem telesu, se moda spuščajo iz trebušne votline v modnik, kjer so navadno ob rojstvu. V trebušni votlini pa se pod vplivom neustreznega okolja zaostalo modo rado rakavo spremeni. Zato dečku, pri katerem ob rojstvu ne najdemo v modniku obeh mod, spravimo z operacijo le-te v pravi položaj, kar pomeni varnostni ukrep zoper raka.

Modi sta žlezi, ki sta lahko na dosegljivem mestu, tako da opazimo v njih že majhno oteklino. Bulo, ki sprva ne povzroča nobenih težav in je po navadi prvo znamenje rakave rasti, pogosto prikrije spremljajoče vnetje mod ali vodna kila, kar zavede včasih celo zdravnika v nepravilne diagnoze. Zato moramo takrat ko se pojavi v modih bula, ki ni neposredna posledica poškodbe ali vnetja, vedno poiskati zdravniško pomoč. Bule v modu so pogosto rakavega izvora, zaradi česar ne smemo odlašati z operacijo. Med samo operacijo izrežemo košček bule, ga pregledamo pod mikroskopom in tako brez nepotrebnega izgubljanja časa

Crikvenica

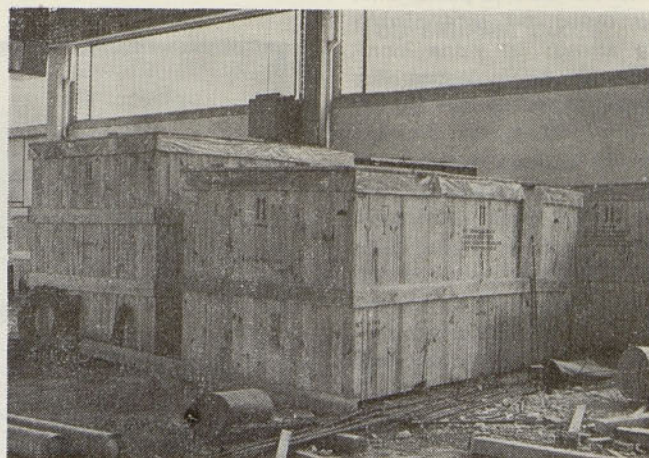

Prosta aktivnost tabornikov

Folkloristi iz Poljčan.

Foto: K. Zorec

Oprema

ZAHVALA

Ob težki in boleči izgubi našega dragega očeta in dedka

LUDVIKA SUKIČA

iz Kidričevega 18, se najiskrenejše zahvaljujemo vsem sodelavcem, sosedom, prijateljem in znancem, ki so se udeležili njegove zadnje poti na Hajdinskem pokopališču.

Zahvaljujemo se pevskega zboru Društva upokojencev iz Kidričevega, Elsner Ivanu ter vsem ostalim.

Prosimo tihega sožalja. Žena Helena, hčerke z družinami in ostalo sorodstvo.

(Nadaljevanje na 15. strani)

Rak na prostati

(Nadaljevanje s 14. strani)

ugotovimo vrsto obolenja. Če gre za rakavo obolenje, mora modo odstraniti. Ker se rak lahko zaseje v bezgavke, obsevamo po operaciji z ionizirajočimi žarki celotno površje mezgovnic in bezgavk, skozi katere odteka mezga iz mod, ali pa ga operativno odstranimo. Ker je rak na modu zvečine zelo občutljiv za obsevanje, s takim zdravljenjem pri dovolj zgodaj odkriti bolezni bolnika lahko dokončno ozdravimo. Včasih pa je bolezen, ko pride bolnik na zdravljenje, že razsejana v oddaljenih organih, navadno v pljučih. Pri takih bolnikih je seveda prav malo upanja na ozdravitev, vendar pa bolezen lahko z obsevanjem zadržujemo in bolniku tako lajšamo težave. V zadnjih letih pri teh bolnikih obsevalno zdravljenje uspešno dopolnjujemo s citostatiki. Bolniku dajemo zdravila, ki zaustavljajo rast rakavih celic. Žal pa citostatiki vplivajo tudi na zdrave celice in jih poškodujejo. Zato je zdravljenje težko in navadno uspešno bolezen zavreti le za nekaj mesecev.

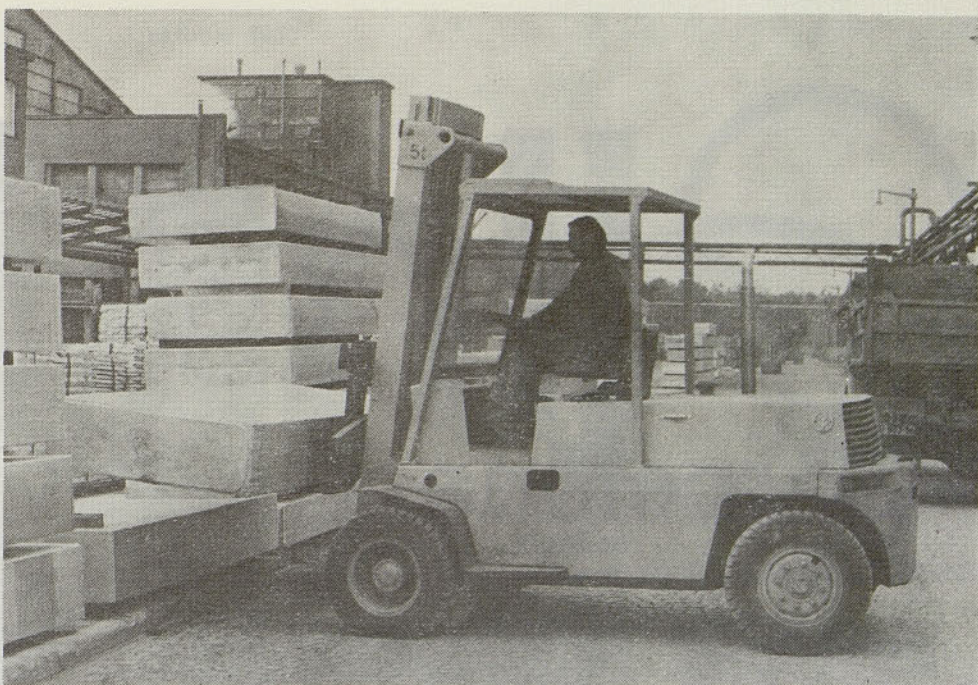
Rak na moškem spolovilu je zelo redko obolenje, ki se pojavlja predvsem v starejših letih. Splošno mnenje je, da pospešuje bolezen neustrezna higiena. Pogostejše najdemo pri prirojenih zoženih kožicah na moškem spolovilu (fimoza). Narodi, pri katerih je obrezovanje otrok verski običaj, praktično te vrste raka ne pozna-

jo. Obrezovanje namreč prepreči zastavljanje izločkov in omogoči lažje čiščenje moškega spolovila.

V začetku je rak spolnega uda neznatna ranica, ki se ne zaceli. Sčasoma se poveča ali pa se spremeni v bulo. Tako napredovana bolezen lahko povzroča težave in postopno razpadanje uda. V zrasteh se pojavljajo povečane trde bezgavke, ker se vanje zasejejo rakave celice.

Bolezen napreduje počasi. Spremembe, ki zaradi nje nastanejo, pa so dovolj jasne, da jih lahko vsak bolnik spozna. S pregledom izrezanega koščka pod mikroskopom lahko raka tudi tu zanesljivo ugotovimo. Zdravljenje v začetku ni težko, saj navadno zadostuje temeljito rentgensko obsevanje. Še vedno pa najdemo bolnike, ki se sramujejo ali bojé svoje bolezni in ne pridejo pravočasno k zdravniku. Tedaj pa je možno bolezen ozdraviti samo z operacijo, ki zahteva odstranitev uda in bezgavk v zrasteh. Odaljeni zasevki so pri tej bolezni zelo redki; zato bolnik lahko upa, da bo ozdravel, če se seveda rak krajevno in v bezgavkah še ni preveč razrastel. Če bolezen pravočasno odkrijemo in jo ustrezno zdravimo in tako pozdravimo, se po navadi ne ponovi. Vendar pa morajo taki bolniki zaradi varnosti prihajati na občasne zdravniške preglede.

GRADIVO DBPR

Viličar

Samo v letošnjem letu se je podražil premog za več kot sto odstotkov

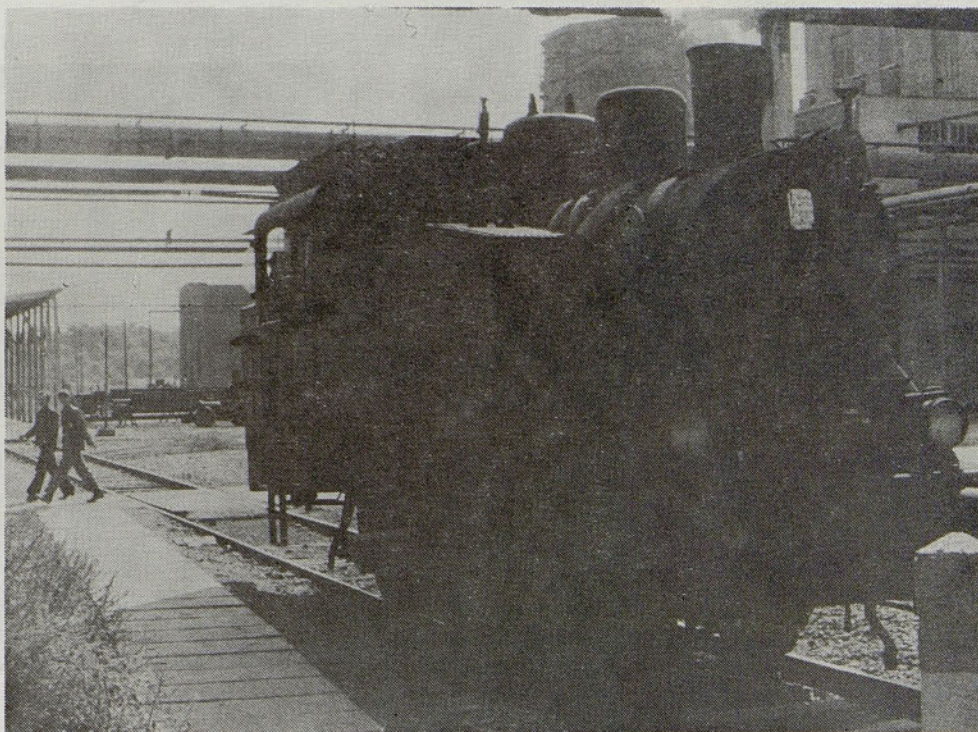
Zanimalo vas bo

Direkcija japonskih železnic objavlja vsako leto podatke o predmetih, ki jih potniki pozabijo v vlakih in na postajah. Po statistiki so Japonci lani pozabili v vlakih skoraj tri milijone predmetov, med katerimi je pol milijona dežnikov. K posebnostim sodijo tri strupene kače, umetno zobovje in več žar s pepelom pokojnikov.

mu na pomoč, prepeljali so ga v bližnjo bolnišnico, a je bilo prepozno.

Patricia Hoey je presenečeno pogledala, ko je prejela pismo, v katerem ji nekdo ponuja zakon. To bi samo po sebi ne bilo zanimivo, če Patricia ne bi bila že zdavnaj stara mama. Pismo je bilo napisano pred 31 leti. Na sedmih straneh se je njen oboževalec, takrat vojak zasedbenih enot v Nemčiji, razpisal o svojih čustvih do nje in jo zaprosil za roko. Preden je pismo prispelo v njen nabiralnik, je naslovljenka postala že drugič stara mama.

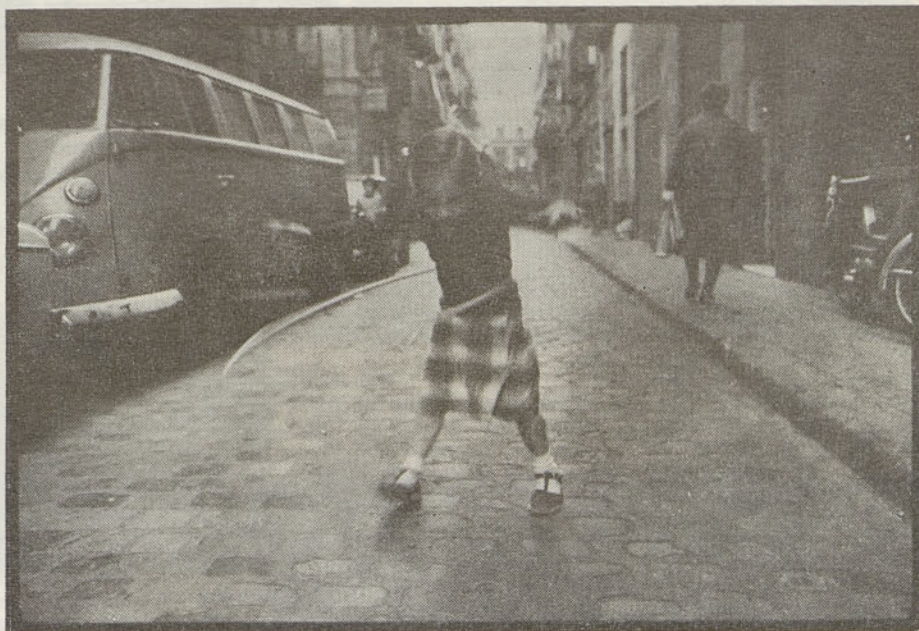
V Konstanzu se je v igralnici ob ruleti zgrudil 62-letni Švicar. Poprej je žeton za 20 mark položil na številko in v hipu dobil 700 mark. Morda se je ob tem tako razburil, da mu je odpovedalo srce. Priskočili so

Lokomotiva

Stojan Kerbler:

Barcelona

Naš poletni foto zapis

aluminij

Izdaja delavski svet tovarne glinice in aluminija »Boris Kidrič« Kidričevo — Uredniški odbor sestavljajo: Janez Bedrač — predsednik, Franc Vreže, Lili Hojnik, Pavla Metličar, Viktorija Petauer, Ivan Obran, Anton Zdravec, Franc Selinšek, Vera Peklar — odgovorna urednica — Fotografije: Stojan Kerbler, dipl. ing. — Tehnični urednik Franček Štefanec — Tisk ZGEP »Pomurski tisk«, TOZD tiskarna, Murska Sobota — člani kolektiva in upokojenec dobivajo list brezplačno — Rokopisov in slik ne vračamo. Naklada 2.700 izvodov.
Oproščeno temeljnega prometnega davka po mnenju Sekretariata za informacije pri IS Slovenije št. 421-1/72 z dne 24. oktobra 1975.